

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN
TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (laajennettu viides jaosto)

8 päivänä heinäkuuta 2004*

Asiassa T-198/01,

Technische Glaswerke Ilmenau GmbH, kotipaikka Ilmenau (Saksa), edustajinaan aluksi asianajajat S. Gerrit ja C. Arhold, sittemmin asianajajat Arhold ja N. Wimmer, prosessiosoite Luxemburgissa,

kantajana,

vastaan

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään V. Kreuzsitz ja V. Di Bucci, prosessiosoite Luxemburgissa,

vastaajana,

jota tukee

Schott Glas, kotipaikka Mainz (Saksa), edustajanaan asianajaja U. Soltész,

väliintulijana,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

jossa kantaja vaatii Saksan liittotasavallan valtiontuesta Saksassa toimivalle Technische Glaswerke Ilmenau GmbH:lle 12 päivänä kesäkuuta 2001 tehdyn komission päätöksen 2002/185/EY (EYVL 2002, L 62, s. 30) kumoamista,

EUROOPAN YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN
OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN (laajennettu viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: puheenjohtaja R. García-Valdecasas sekä tuomarit P. Lindh, J. D. Cooke, H. Legal ja M. E. Martins Ribeiro,

kirjaaja: hallintovirkamies D. Christensen,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 11.12.2003 pidetyssä istunnossa esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Asiaa koskevat oikeussäännöt

- ¹ EY 87 artiklan 1 kohdassa määrätään, että jollei perustamissopimuksesta muuta johdu, valtiontuet, jotka voivat vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja vääristää kilpailua, eivät sovellu yhteismarkkinoille.

2 EY 87 artiklan 3 kohdassa määrätään seuraavaa:

”Yhteismarkkinoille soveltuvana voidaan pitää:

— —

c) tukea tietyn taloudellisen toiminnan tai talousalueen kehityksen edistämiseen, jos tuki ei muuta kaupankäynnin edellytyksiä yhteisen edun kanssa ristiriitaisella tavalla — —.”

3 Komissio julkaisi 23.12.1994 tiedonannon, jossa vahvistettiin tässä asiassa sovellettavat yhteisön suuntaviivat valtiontuesta vaikeuksissa olevien yritysten pelastamiseksi ja rakenneuudistukseksi (EYVL C 368, s. 12; jäljempänä suuntaviivat tuesta vaikeuksissa olevien yritysten pelastamiseksi ja rakenneuudistukseksi). Näissä suuntaviivoissa todetaan seuraavaa:

”1.2. — — valtiontuen myöntäminen vaikeuksissa olevien yritysten pelastamiseen ja niiden rakenneuudistusten edistämiseen voi joskus olla perusteltua. Tukia voidaan perustella esimerkiksi sosiaali- tai aluepoliittisilla näkökohdilla, tai sillä, että kilpailukykyisen markkinarakenteen säilyttäminen on suotavaa, jos yritysten poistuminen markkinoilta voisi johtaa tiukkaan monopoli- tai oligopolitilanteeseen, tai koska on tarpeen ottaa huomioon pienten ja keskisuurten yritysten (pk-yritysten) erityistarpeet ja niiden myönteinen merkitys taloudelle yleisemmin.

— —

3.2. Rakenneuudistustuet

— —

3.2.2. Yleiset edellytykset

Jotta komissio voi myöntää tukea, rakenneuudistussuunnitelman on täytettävä kaikki seuraavat yleiset edellytykset — —.

A. Elinkelpoisuuden palauttaminen

Kaikkien rakenneuudistussuunnitelmien ehdoton edellytys on se, että niiden on mahdollistettava yrityksen pitkän aikavälin elinkelpoisuuden palauttaminen kohtuullisessa ajassa yrityksen tulevia toimintaedellytyksiä koskevien realististen oletusten perusteella. Rakenneuudistustukeen on siis yhdistettävä toteuttamiskelpoinen rakenneuudistus- tai pelastussuunnitelma, joka on esitettävä komissiolle tarvittavan yksityiskohtaisesti. Suunnitelman avulla yrityksen kilpailukyvyyn on palauduttava kohtuullisessa ajassa.

— —

C. Rakenneuudistuksen kustannuksiin ja hyötyyn suhteutettu tuki

Tukimäärä ja -intensiteetti on rajattava määrään, joka on ehdottomasti välttämätön rakenneuudistuksen toteuttamiseksi, ja niiden on oltava suhteessa yhteisön odottamaan hyötyyn. Näin ollen tuensaajien on tavallisesti osallistuttava raken-

neuudistussuunnitelmaan merkittävällä määrällä omia varojaan tai markkinaehtoisella ulkoisella rahoituksella. Kilpailun vääristymisen rajoittamiseksi on vältettävä sen muotoisen tai niin suuren tuen myöntämistä, että yritys saisi liiallisia rahavaroja, joita se voisi käyttää aggressiiviseen markkinoita vääristävään toimintaan, joka ei liity rakenneuudistukseen. Tukea ei myöskään saa käyttää sellaisten uusien investointien rahoittamiseen, joita rakenneuudistus ei edellytä. Rahoitusrakenteen uudistamiseksi tarkoitettulla tuella ei saa tarpeettomasti vähentää yrityksen rahoituskuluja.

— —”

- 4 Valtiontukien valvontamenettelyn osalta [EY 88] artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 22 päivänä maaliskuuta 1999 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 659/1999 (EYVL L 83, s. 1) tuli voimaan 16.4.1999.
- 5 Kyseessä olevan asetuksen 4 artiklan 4 kohdassa säädetään, että komissio aloittaa muodollisen tutkintamenettelyn sille ilmoitetun toimenpiteen osalta, jos se alustavan tutkinnan jälkeen toteaa, että ilmoitetun toimenpiteen soveltuvuudesta yhteismarkkinoille on epäilyjä. Kyseisen asetuksen 6 artiklan 1 kohdan mukaan se pyytää asianomaista jäsenvaltiota ja muita asianomaisia osapuolia esittämään huomautuksensa asetetussa määräajassa. Kyseisen asetuksen 6 artiklan 2 kohdan mukaan saadut huomautukset toimitetaan asianomaiselle jäsenvaltiolle, joka voi vastata niihin.
- 6 Asetuksen N:o 659/1999 20 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Asianomaiset osapuolet voivat 6 artiklan mukaisesti tehdä huomautuksia muodollisen tutkintamenettelyn aloittamista koskevasta komission päätöksestä.

Asianomaisille osapuolille, jotka ovat tehneet tällaisia huomautuksia, ja kaikille yksittäisen tuen saajille toimitetaan jäljennös komission 7 artiklan mukaisesti tekemästä päätöksestä.”

Asian tausta

- 7 Technische Glaswerke Ilmenau GmbH on saksalaisyhtiö, jonka kotipaikka on Ilmenaussa Thüringenin osavaltiossa. Se toimii lasiteollisuuden alalla.

- 8 Geiß-niminen aviopari perusti yhtiön vuonna 1994 tarkoituksenaan hankkia neljä niistä kahdestatoista lasintuotantolinjasta, jotka kuuluivat entiselle Ilmenauer Glaswerke GmbH -yhtiölle (jäljempänä IGW), jonka Treuhandanstalt (julkisoikeudellinen elin, jonka tehtävänä oli entisen Saksan demokraattisen tasavallan yritysrakenteen uudistaminen ja josta on sittemmin tullut Bundesanstalt für vereinigungsbedingte Sonderaufgaben; jäljempänä BvS) oli asettanut selvitystilaan. Kyseessä olevat tuotantolinjat olivat peräisin Volkseigener Betrieb Werk für Technisches Glas Ilmenau, joka oli ollut ennen Saksojen yhdistymistä entisen Saksan demokraattisen tasavallan lasintuotantokeskus, kansallistetusta omaisuudesta.

- 9 IGW myi kantajalle neljä tuotantolinjaa kahdessa vaiheessa siten, että 26.9.1994 tehtiin ensimmäinen sopimus (jäljempänä asset-deal 1) (omaisuuden luovutus-sopimus), jonka Treuhandanstalt hyväksyi joulukuussa 1994, ja 11.12.1995 tehtiin toinen sopimus (jäljempänä asset-deal 2), jonka BvS hyväksyi 13.8.1996.

- 10 Asset-deal 1:n mukaan kolmen ensimmäisen tuotantolinjan myyntihinta oli yhteensä 5,8 miljoonaa Saksan markkaa (DEM) (2 965 493 euroa) ja se oli maksettava kolmena eräpäivänä eli 31.12. vuosina 1997, 1998 ja 1999. Maksun vakuutena oli 4 miljoonan DEM:n (2 045 168 euron) suuruinen kiinteistövelka ja 1,8 miljoonan DEM:n (920 325 euron) suuruinen pankkitakaus.
- 11 On kiistatonta, että ensimmäistäkään näistä kolmesta eräpäivästä ei noudatettu.
- 12 IGW myi asset-deal 2:n perusteella kantajalle myös neljännen tuotantolinjan 50 000 DEM:n (25 565 euron) hintaan.
- 13 On myös kiistatonta, että kantajalla oli vuonna 1997 maksuvalmiusvaikeuksia. Näiden vaikeuksien vuoksi se ryhtyi neuvottelemaan BvS:n kanssa. Nämä neuvottelut johtivat 16.2.1998 tehtyyn sopimukseen, jolla BvS suostui alentamaan asset-deal 1:een perustuvaa myyntihintaa 4 miljoonalla DEM:lla (jäljempänä hinnanalennus).
- 14 Saksan liittotasavalta ilmoitti 1.12.1998 päivätyllä kirjeellä komissiolle kantajan taloudellisen aseman lujittamiseen tähtäävistä eri toimenpiteistä, joista yksi oli hinnanalennus. Osa kyseisestä kirjeestä koski vuosien 1998 ja 2000 välistä rakenneuudistussuunnitelmaa, johon kuului muun muassa sellaisen uuden yksityisen sijoittajan etsiminen, joka voisi osallistua hankkeeseen 3 850 000 DEM:lla (1 968 474 eurolla).
- 15 Komissio aloitti 4.4.2000 päivätyllä kirjeellä SG(2000) D/102831 EY 88 artiklan 2 kohdan mukaisen muodollisen tutkintamenettelyn. Komissio katsoi, että Saksan viranomaiset olivat saattaneet myöntää erilaisia valtiontukia asset-deal 1:n ja asset-deal 2:n puitteissa. Nämä väitetyt tuet kuvaillaan *Euroopan yhteisöjen virallisessa*

lehdessä 29.7.2000 julkaistussa ilmoituksessa (Kehotus huomautusten esittämiseen EY 88 artiklan 2 kohdan mukaisesti tuesta C 19/2000 (ex NN 147/98) — tuet Technische Glaswerke Ilmenau GmbH:lle — Saksa (EYVL C 217, s. 10)), jossa komissio katsoi tilapäisesti, että kyseisistä toimenpiteistä kahta eli hinnanalennusta ja Thüringer Aufbaubankin (TAB) kantajalle tukijärjestelmän NN 74/95 (hyväksytty päätöksellä SG(96) D/1946) perusteella 30.11.1998 myöntämää 2 miljoonan DEM:n (1 015 677 euron) suuruista lainaa saatettaisiin pitää yhteismarkkinoille soveltumattomina tukina.

- 16 Saksan liittotasavalta esitti 7.7.2000 vastaanotetulla kirjeellä muodollisen tutkintamenettelyn aloittamista koskevat huomautuksensa komissiolle. Saksan liittotasavalan mukaan hinnanalennus ei ollut valtiontukea, vaan se vastasi sellaisen yksityisen velkojan käyttäytymistä, joka pyrki perimään saatavansa takaisin tilanteessa, jossa koko myyntihinnan vaatiminen olisi todennäköisesti johtanut kantajan asettamiseen selvitystilaan.
- 17 Saatuaan tietää 29.7.2000 päivätystä kirjeestä kantaja toimitti 28.8.2000 huomautuksensa komissiolle. Se pyysi tältä saada tutustua asiakirja-aineiston ei-luottamuksellisiin asiakirjoihin sekä mahdollisuutta esittää tämän jälkeen uusia huomautuksia.
- 18 BvS myönsi 11.10.2000 päivätyllä kirjeellään kantajalle lisäaikaa asset-deal 1:ssä vahvistetun 1,8 miljoonan DEM:n suuruisen hinnan ja 1.1.1998—20.6.2000 erääntyneiden 198 800 DEM:aan (101 645 euroon) nousevien korkojen maksamiseen. BvS ei vaatinut lisäkorkoa ja vahvisti uusiksi eräpäiväksi vuosien 2003—2005 joulukuun 31. päivän. Tämän mukaisesti oli tarkoitus, että kunakin näistä eräpäivistä maksettaisiin takaisin 666 600 DEM:n (340 827 euron) suuruinen summa.

- 19 Saksan liittotasavalta toimitti 20.11.2000 päivätyllä kirjeellään komissiolle huomautuksensa niiden huomautusten johdosta, jotka Schott Glas -niminen kantajan kanssa kilpaileva yritys oli muodollisen tutkintamenettelyn yhteydessä 28.9.2000 jättänyt komissiolle.
- 20 Saksan liittotasavalta toimitti 27.2.2001 komissiolle kirjeensä liitteenä jäljennöksen 24.11.2000 päiväystä kertomuksesta, jonka Arnold-niminen tilintarkastaja oli laatinut ja joka koski kantajan kannattavuusodotuksia (jäljempänä Arnoldin kertomus).
- 21 Komissio teki 12.6.2001 päätöksen 2002/185/EY Saksan liittotasavallan valtiontuesta Saksassa toimivalle Technische Glaswerke Ilmenau GmbH:lle (EYVL 2002, L 62, s. 30; jäljempänä riidanalainen päätös). Se luopui nimenomaisesti tutkimasta saman muodollisen tutkintamenettelyn yhteydessä muita mahdollisia tukia, kuten asset-deal 1:n puitteissa järjestetyn 1,8 miljoonan DEM:n suuruisen pankkitakauksen muuttamista etuoikeusasemaltaan huonommassa asemassa olevaksi kiinteistövelaksi (nachrangige Grundschuld) ja tässä sopimuksessa vahvistetun hinnan maksamisen lykkäämistä vuoteen 2003 (riidanalaisen päätöksen 42, 64 ja 65 perustelukappale), ja päätteli, että yksityinen velkoja ei olisi hyväksynyt hinnanalennusta ja että se on EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua yhteismarkkinoille soveltumatonta valtiontukea.
- 22 Komissio katsoi kolmesta syystä (riidanalaisen päätöksen 76—80 perustelukappale), että BvS ei käyttäytynyt yksityisen velkojan tavoin, kun se myönsi hinnanalennuksen. Vaikka asset-deal 2:n täytäntöönpano edellytti hinnanalennusta, mikään ei riidanalaisen päätöksen mukaan viittaa siihen, että tällä tavoin toteutettu toimenpide olisi tullut halvemmaksi kuin se, joka edellytti alun perin sovitun hinnan maksamista kokonaisuudessaan ja asset-deal 2:sta luopumista (81 perustelukappale). Komissio myös hylkäsi kantajan esittämän väitteen, jonka mukaan hinnanalennus oli Thüringenin osavaltion lupaamien avustusten pienentäminen huomioon ottaen pelkkä yksityistämissopimuksen tarkistaminen. Se katsoi, että BvS ja Thüringenin

osavaltio ovat joka tapauksessa eri oikeushenkilöitä (82 perustelukappale). Komissio päätteli edellä esitetyn perusteella, että BvS pyrki toiminnallaan varmistamaan kantajan olemassaolon eikä turvaamaan taloudellisia etujaan (83 perustelukappale).

- 23 Riidanalaisen päätöksen mukaan hinnanalennukseen ei voitu soveltaa ad hoc -rakenneuudistustukia koskevaa poikkeusta, koska yhteisön suuntaviivoissa tuesta vaikeuksissa olevien yritysten pelastamiseksi ja rakenneuudistukseksi vahvistetut edellytykset eivät täyttyneet. Tämän päätöksen mukaan kantajan rakenneuudistus-suunnitelma ei perustunut realistisiin oletuksiin ja sen pitkän aikavälin elinkelpoi-suuden palauttaminen oli epävarmaa (92—97 perustelukappale).
- 24 Komissio muistutti siitä rakenneuudistustukien myöntämiselle asetetusta edellytyk-sestä, jonka mukaan rakenneuudistussuunnitelmaan on sisällytettävä toimenpiteitä, joilla kilpailijoille siitä mahdollisesti aiheutuvia haitallisia seurauksia pyritään lieventämään mahdollisimman laajasti (98—101 perustelukappale). Vaikka eräs kantajan kilpailija totesi huomautuksissaan ”rakenteellista ylikapasiteettia esiintyvän joillakin tuotemarkkinoilla, joilla [kantaja] toimii”, komissio päätteli käytettävissään olleiden tietojen perusteella, ettei ”kokonaismarkkinoilla [ollut] ylikapasiteettia” (101 perustelukappale).
- 25 Komissio katsoi lopuksi, ettei tuen oikeasuhteisuutta koskeva edellytys täyttynyt, koska yksityinen sijoittaja ei ollut osallistunut rahoitukseen edellä mainituissa yhteisön suuntaviivoissa tarkoitetulla tavalla (102—107 perustelukappale). Komissio totesi myös, että koska kantaja saman kilpailijan mukaan myi tuotteitaan järjestelmällisesti alle markkinahintojen ja jopa alle omakustannushintojen ja koska se oli saanut jatkuvasti varoja tappioidensa kattamiseksi, oli mahdollista, että se oli käyttänyt saatuja varoja toimintaan, joka oli aiheuttanut kilpailun vääristymistä ja joka ei liittynyt rakenneuudistusprosessiin (103 perustelukappale). Komissio päätteli tästä, ettei hinnanalennus näin ollen soveltunut yhteismarkkinoille (109 perus-telukappale).

26 Riidanalaisen päätöksen 1 ja 2 artiklassa todetaan seuraavaa:

"1 artikla

Valtiontuki, jonka Saksa[n liittotasavalta] on myöntänyt Technische Glaswerke Ilmenau GmbH:lle [4 miljoonan DEM:n hinnanalennuksen muodossa] 26 päivänä syyskuuta 1994 tehtyyn ensimmäiseen omaisuudenmyyntisopimukseen sisältynee [stä] ostohin[nasta], ei sovellu yhteismarkkinoille.

2 artikla

1. Saksan [liittotasavallan] on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet 1 artiklassa tarkoitetun ja tuensaajalle sääntöjenvastaisesti maksetun tuen perimiseksi takaisin.

2. Tuki on maksettava takaisin viipymättä Saksan lainsäädännön mukaisten menettelyjen mukaisesti, mikäli niissä mahdollistetaan päätöksen välitön ja tehokas täytäntöönpano. Takaisinperittävään tukeen sisällytetään korko alkaen siitä, kun tuki asetettiin tuensaajan käyttöön, tuen todelliseen takaisinperintään asti. Korko perustuu aluetukien avustusekvivalenttien laskennassa käytettyyn viitekorkoon."

27 Kantaja myöntää, että se tiesi riidanalaisesta päätöksestä 19.6.2001 lähtien, jolloin BvS:n edustajat antoivat sille jäljennöksen tästä päätöksestä.

- 28 Saksan liittotasavalta ilmoitti 23.8.2001 komissiolle, että se aikoi tämän suostumuksella lykätä kyseessä olevan tuen takaisinperimistä, jottei vaarannettaisi kantajan ja mahdollisen uuden sijoittajan välillä käytäviä neuvotteluja.

Oikeudenkäyntimenettely

- 29 Kantaja nosti tämän kanteen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 28.8.2001 toimittamallaan kannekirjelmällä.
- 30 Komissio teki hakemuksen asian ratkaisemiseksi nopeutetussa menettelyssä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 13.11.2001 jättämälläan erillisellä asiakirjalla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 76 a artiklan mukaisesti. Kantaja vastusti tätä hakemusta tämän osalta 11.12.2001 toimittamis-
saan huomautuksissa. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen laajennetun viidennen jaoston päätös olla hyväksymättä komission tekemää hakemusta annettiin tiedoksi asianosaisille ja väliintulijalle 17.1.2002.
- 31 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen presidentti lykkäsi 4.4.2002 antamallaan määräyksellä (asia T-198/91 R, Technische Glaswerke Ilmenau v. komissio, Kok. 2002, s. II-2153) kantajan pyynnöstä riidanalaisen päätöksen 2 artiklan täytäntöönpanoa 17.2.2003 saakka. Tähän täytäntöönpanon lykkäämiseen liittyi vaatimus, jonka mukaan kantajan oli noudatettava kolmea edellytystä, jotka se täytti.
- 32 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen laajennetun viidennen jaoston puheenjohtajan 15.5.2002 antamalla määräyksellä Schott Glas -niminen yhtiö hyväksyttiin väliintulijaksi tukemaan komission vaatimuksia.

- 33 Yhteisöjen tuomioistuimen presidentti hylkäsi 18.10.2002 antamallaan määräyksellä (asia C-232/02 P(R), komissio v. Technische Glaswerke Ilmenau, Kok. 2002, s. I-8977) komission tekemän valituksen edellä mainitussa asiassa Technische Glaswerke Ilmenau vastaan komissio 4.4.2002 annetusta määräyksestä.
- 34 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin (laajennettu viides jaosto) päätti esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella aloittaa suullisen käsittelyn ja päätti 10.7.2003 kehottaa asianosaisia vastaamaan tilanteen mukaan joko kirjallisesti tai suullisessa käsittelyssä useisiin kysymyksiin ja toimittamaan tiettyjä asiakirjoja. Asianosaiset noudattivat näitä pyyntöjä.
- 35 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen presidentti lykkäsi 1.8.2003 antamallaan määräyksellä (asia T-198/01 R [II], Technische Glaswerke Ilmenau v. komissio, Kok. 2003, s. II-2895) kantajan tekemän uuden pyynnön jälkeen riidanalaisen päätöksen 2 artiklan täytäntöönpanoa 17.2.2004 saakka ja asetti myös tämän täytäntöönpanon lykkäämisen edellytykseksi sen, että kantaja noudattaa kolmea edellytystä.
- 36 Kantaja pyysi 15.10.2003 päivätyllä kirjeellä, että komissio toimittaisi Saksan liittotasavallan 27.2.2001 päivätyssä kirjeessä, jonka komissio oli esittänyt prosessinjohtotoimena, olevan liitteen 1. Kantaja pyysi myös ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelta lupaa vastata kirjallisesti eikä suullisessa käsittelyssä, kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli edellyttänyt, yhteen sille sekä komissiolle esitettyyn kysymykseen, koska komissio itse oli vastannut siihen kirjallisesti. Nämä sen esittämät pyynnöt hyväksyttiin.
- 37 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen laajennetun viidennen jaoston puheenjohtaja suostui 12.11.2003 päivätyllä määräyksellä kantajan esittämiin pyyntöihin pitää luottamuksellisina sekä asianosaisille ja väliintulijalle tiedoksi annettuja oikeudenkäyntiasiakirjoja että tarvittaessa näille tiedoksi annettavia oikeudenkäyntiasiakirjoja tiettyjen sellaisten tietojen osalta, jotka esitettiin asianosaisten vastauksissa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kysymyksiin ja tämän asiakirjojen toimittamispyyntöihin, mutta hän varasi kuitenkin mahdollisuuden hyväksyä mahdolliset tämän osalta esitettävät vastalauseet.

- 38 Asianosaisten ja väliintulijan suulliset huomautukset ja niiden vastaukset ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin kuultiin 11.12.2003 pidetyssä istunnossa.
- 39 Kantaja saattoi 17.2.2004 toimitetulla asiakirjalla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen presidentin käsiteltäväksi hakemuksen, jolla pyrittiin jatkamaan riidanalaisen päätöksen täytäntöönpanon lykkäämistä siihen saakka, kunnes ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on antanut lopullisen ratkaisun pääasian kanteesta.
- 40 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen presidentti määräsi 3.3.2004 työjärjestyksen 105 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan mukaisesti antamallaan määräyksellä riidanalaisen päätöksen täytäntöönpanon lykkäämisen tilapäisestä jatkamisesta siihen saakka, kunnes jatkamista koskeva hakemus on ratkaistu.
- 41 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen presidentti määräsi 12.5.2004 antamallaan määräyksellä (asia T-198/01 R [III], Technische Glaswerke Ilmenau v. komissio, Kok. 2004, s. II-1471) riidanalaisen päätöksen täytäntöönpanon lykkäämisestä tämän tuomion julistamispäivään saakka.

Asianosaisten ja väliintulijan vaatimukset

- 42 Kantaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— kumoaa riidanalaisen päätöksen

— velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

43 Komissio vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

- hylkää kanteen perusteettomana

- velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

44 Väliintulija vaatii komissiota tukien, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

- hylkää kanteen perusteettomana

- velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut väliintuloonsa liittyvät oikeudenkäyntikulut mukaan lukien.

Oikeudellinen arviointi

45 Kantaja esittää kanteensa tueksi viisi kanneperustetta, jotka koskevat ensinnäkin EY 87 artiklan 1 kohdan rikkomista sekä perustelujen puuttumista, toiseksi EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan rikkomista sekä puutteellisia perusteluja, kolmanneksi puolustautumisoikeuksien ja hyvän hallintotavan periaatteen loukkaa-

mista, neljänneksi riidanalaisen päätöksen puutteellisia perusteluja ja viidenneksi asetuksen N:o 659/1999 20 artiklan 1 kohdan toisen virkkeen rikkomista.

EY 87 artiklan 1 kohdan rikkomista sekä perustelujen puuttumista koskeva ensimmäinen kanneperuste

- 46 Tässä ensimmäisessä kanneperusteessa kantaja väittää ensiksi, että hinnanalennus ei ole EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu tuki. Se väittää tämän osalta, että kyseinen alennus on asset-deal 1:n mukauttaminen, johon sillä oli oikeus Thüringenin osavaltion avustusta, joka kuului komission aikaisemmin hyväksymään tukijärjestelmään, koskevan lupauksen rikkomisen vuoksi. Riidanalaista päätöstä ei lisäksi ole sen mukaan perusteltu tältä osin. Kantaja väittää seuraavaksi, että komissio sovelsi virheellisesti yksityinen markkinataloussijoittaja -arviointiperustetta ja että riidanalainen päätös on tältä osin puutteellisesti perusteltu. Se kiistää lopuksi toissijaisesti sen tuen suuruuden määrittämisen, jonka takaisinperimistä komissio vaatii.

Oikeus asset-deal 1:n mukauttamiseen

— Asianosaisten ja väliintulijan lausumat

- 47 Kantaja väittää, että 4 miljoonan DEM:n alennus asset-deal 1:ssä vahvistetusta 5,8 miljoonan DEM:n hinnasta kompensoi sen, että Thüringenin osavaltio ei täyttänyt tämän sopimuksen tekemistä edeltäneiden neuvottelujen yhteydessä vuonna 1994 antamaansa lupausta 4 miljoonan DEM:n maksamisesta.

- 48 Thüringenin osavaltion lupaus tuesta kuului kantajan mukaan yhteisen tehtävän ”Alueellisten talousrakenteiden parantaminen”, joka on alueellisiin investointeihin tarkoitettu tukijärjestelmä, jonka komissio on hyväksynyt EY 87 artiklan 3 kohdan a alakohdan perusteella 1.8.1994 tekemällään päätöksellä (nro 157/94, SG (94) D/11038), 23. puitesuunnitelmaan. Kantaja huomauttaa, että järjestelmän mukaan Saksan liittotasavalta saattoi myöntää BvS:ltä yrityksen hankkivalle sijoittajalle tukea, joka vastasi 27:ää prosenttia tähän yritykseen sijoitetusta summasta. Lisätukea voitiin myöntää 16 prosenttia sijoitetusta summasta, jos sijoittaja oli pieni tai keskisuuri yritys (jäljempänä pk-yritys). Tämä lisätuki, joka oli 4 miljoonaa DEM, oli kantajan mukaan luvattu sille asset-deal 1:ssä. Thüringenin osavaltio oli kuitenkin myöhemmin kieltäytynyt suorittamasta maksua ilmoittamatta täsmällisiä syitä tähän. Kantaja ja BvS olivat näin ollen ryhtyneet neuvottelemaan vuoden 1996 lopulla mukauttaakseen asset-deal 1:tä, ja tässä sopimuksessa vahvistettua myyntihintaa oli tässä yhteydessä alennettu 4 miljoonalla DEM:lla.
- 49 Toisin kuin väliintulija väittää, edellä mainittu lupaus tuesta ei kantajan mukaan ollut vastoin yhteisön sääntöjä, koska kantaja oli ainakin vuoden 1995 loppuun saakka pk-yritys.
- 50 Tällä väliintulijan väitteellä ei lisäksi kantajan mukaan ole merkitystä, koska kantaja ja BvS olisivat tämän mukaan vahvistaneet asset-deal 1:ssä myyntihinnaksi miljoona DEM (511 292 euroa), jos ne olisivat tienneet, että Thüringenin osavaltion lupaamaa tukea ei maksettaisi. Myyntihinnan vahvistaminen 1,8 miljoonaksi DEM:ksi ei sitä paitsi olisi ollut valtiontukia koskevien sääntöjen vastaista. Vuonna 1994 ei sen mukaan ollut näiden sääntöjen vastaista, että BvS myi yrityksiä, joissa oli alle 1 000 työntekijää ja jotka sen oli yksityistettävä, negatiiviseen hintaan eli symboliseen määrään, johon liittyi lupauksia tuesta sen taholta.
- 51 Kantaja muistuttaa, että se totesi muodollisessa tutkintamenettelyssä, että sillä on BvS:ään nähden oikeus asset-deal 1:n mukauttamiseen (zivilrechtlicher Anspruch auf Anpassung) Thüringenin osavaltion peruttua lupauksensa tuesta. Tämä oikeus

perustuu sen mukaan Saksan siviilioikeuden sääntöihin, jotka koskevat sopimuksen mukauttamista sen perustan katoamisen vuoksi (Wegfall der Geschäftsgrundlage) ja jotka on vahvistettu oikeuskäytännössä ja kodifioitu Bürgerliches Gesetzbuchin (Saksan siviililaki) 313 §:ssä. Kantajan mukaan tässä tapauksessa ratkaiseva peruste asset-deal 1:n tekemiseen oli edellä mainittu lupaus. Kumpikin osapuoli suostui nostamaan myyntihinnan 5,8 miljoonaan DEM:aan sen perusteella, että ne molemmat odottivat tämän lupauksen toteuttamista. Jos luvattua tukea ei olisi myönnetty, tätä hintaa olisi mukautettu Saksan siviililain 313 §:n 3 momentin mukaisesti yrityksen todelliseen arvoon, joka vastasi hintaa, josta osapuolet olivat keskustelleet ennen lupauksen tekemistä.

52 Toisin kuin komissio väittää, Saksan hallitus vahvisti kantajan mukaan tämän väitteet toteamalla 27.2.2001 päivätyssä kirjeessään, että "se yhtyy [kantajan] muodollisen tutkintamenettelyn aloittamista koskevissa huomautuksissaan esittämän tapahtumaketjun sisältöön".

53 Komissio myönsi riidanalaisessa päätöksessä (82 perustelukappale), että on mahdollista, että Thüringenin osavaltio on luvannut tukea ja että kantajalla on oikeus siihen, että sopimusta mukautetaan, koska tukea ei myönnetty. Se tyytyi kuitenkin epäämään näiden tosiseikkojen, jotka kantajan mukaan saatiin sen tietoon kantajan 28.8.2000 päivätyissä huomautuksissa ja jotka Saksan hallitus vahvisti komissiolle 27.2.2001 toimittamassaan kirjeessä, oikeudellisen merkityksen. Koska tällä komission väitteellä ei ole mitään merkitystä, riidanalaisesta päätöstä ei kantajan mukaan ole perusteltu tältä osin.

54 Komissio ja väliintulija eivät kantajan mukaan voi tässä tilanteessa kiistää näitä tosiseikkoja ensimmäistä kertaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa riidanalaisen päätöksen perustelemiseksi. EY 253 artiklan mukaan riidanalaisen päätöksen on riitettävä sellaisenaan, eivätkä sen perustelut voi perustua myöhemmin annettuihin kirjallisiin tai suullisiin selityksiin (em. asia Technische Glaswerke Ilmenau v. komissio, määräys 4.4.2002, 75 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

55 Kantaja väittää tämän osalta, että komission on osoitettava riidanalaisessa päätöksessä tuen olemassaolo selvitettyään huolellisesti ja puolueettomasti, voidaanko tässä asiassa kyseessä olevassa tosiasiallisessa ja oikeudellisessa tilanteessa asset-deal 1:ssä vahvistetun hinnan mukauttamista pitää päätöksenä, jonka järkevä yksityinen velkoja olisi tehnyt. Jos tällaista selvitystä ei ole tehty, valtiontuen olemassaoloa ei kantajan mukaan ole osoitettu ja riidanalainen päätös on perusteltu puutteellisesti. Se on siis kumottava, eikä ole tarpeen tutkia Saksan siviililain sääntöjä.

56 Jos kantajan esittämien tosiseikkojen vahvistamisen katsottaisiin kuitenkin olevan tarpeen, se ehdottaa yhtäältä, että BvS:lle esitettäisiin kysymyksiä, ja toisaalta, että Geißia kuultaisiin todistajana, koska tämä osallistui kantajan mukaan kaikkiin yksityistämistä koskeneisiin neuvotteluihin.

57 Kantaja kiistää myös komission väitteen, joka esitetään riidanalaisen päätöksen 82 perustelukappaleessa ja jonka mukaan sillä, että Thüringenin osavaltion lupaamaa tukea ei maksettu, ei ole merkitystä tässä asiassa, koska BvS ja Thüringenin osavaltio ovat kaksi erillistä oikeushenkilöä. Valtiontukien valvonnassa jäsenvaltio kokonaisuutena on vastuussa eri alueellisten yksikköjen käyttäytymisestä (asia T-288/97, Regione autonoma Friuli-Venezia Giulia v. komissio, tuomio 15.6.1999, Kok. 1999, s. II-1871, 38 kohta). Tässä asiassa Thüringenin osavaltio on kantajan mukaan pelkkä maksajayksikkö. Kaksi erillistä oikeushenkilöä ei näin ollen ole vastuussa Thüringenin osavaltion tukea koskevasta lupauksesta ja BvS:n hyväksymästä hinnanalennuksesta.

58 Komissio, jota väliintulija tukee, kiistää nämä väitteet kokonaisuudessaan.

— Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 59 Kantajan väittämän perustelujen puutteellisuuden osalta sikäli kuin komissio ei sen mukaan maininnut todellisia syitä, joiden vuoksi sen oli perusteltua olla ottamatta riidanalaisessa päätöksessä huomioon Thüringenin osavaltion väitettyä lupausta 4 miljoonan DEM:n tuesta, on muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan EY 253 artiklassa edellytetyt perustelut riippuvat kyseessä olevasta toimenpiteestä ja niistä on selkeästi ja yksiselitteisesti ilmentävä riidanalaisen toimenpiteen tehneen toimielimen päättely siten, että niille, joita toimenpide koskee, selviävät sen syyt ja että toimivaltainen tuomioistuin voi tutkia toimenpiteen laillisuuden. Perusteluvollisuutta on arvioitava asian olosuhteet huomioon ottaen. Perusteluissa ei tarvitse esittää kaikkia asiaan liittyviä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja koskevia yksityiskohtia, koska tutkittaessa sitä, täyttävätkö päätöksen perustelut EY 253 artiklan vaatimukset, on otettava huomioon päätöksen sanamuodon lisäksi myös asiayhteys ja kaikki asiaa koskevat oikeussäännöt (asia C-367/95 P, komissio v. Sytraval ja Brink's France, tuomio 2.4.1998, Kok. 1998, s. I-1719, 63 kohta; asia C-113/00, Espanja v. komissio, tuomio 19.9.2002, Kok. 2002, s. I-7601, 47 ja 48 kohta; asia C-114/00, Espanja v. komissio, tuomio 19.9.2002, Kok. 2002, s. I-7657, 62 ja 63 kohta ja asia T-323/99, INMA ja Itainvest v. komissio, tuomio 26.2.2002, Kok. 2002, s. II-545, 55 kohta).
- 60 Komissio ei erityisesti ole velvollinen ottamaan kantaa kaikkiin niiden, joita asia koskee, sille esittämiin väitteisiin, vaan sen on ainoastaan mainittava ne tosiseikat ja oikeudelliset seikat, joilla on olennainen merkitys päätöksen kannalta (asia T-459/93, Siemens v. komissio, tuomio 8.6.1995, Kok. 1995, s. II-1675, 31 kohta ja yhdistetyt asiat T-204/97 ja T-270/97, EPAC v. komissio, tuomio 13.6.2000, Kok. 2000, s. II-2267, 35 kohta).
- 61 Perusteluvollisuuden tarkastelemiseksi tässä yhteydessä on täsmennettävä, että valtiontukien valvontamenettely on tuen myöntämisestä vastuussa olevaa jäsenvaltiota vastaan aloitettu menettely ja että EY 88 artiklan 2 kohdassa tarkoitetut ne, joita asia koskee ja joihin tuensaaja kuuluu, eivät voi itse vaatia, että komission olisi

kuultava niitä samalla kontradiktorisella tavalla kuin sen on kuultava kyseessä olevaa jäsenvaltiota (asia 234/84, Belgia v. komissio, tuomio 10.7.1986, Kok. 1986, s. 2263, Kok. Ep. VIII, s. 717, 29 kohta ja yhdistetyt asiat C-74/00 P ja C-75/00 P, Falck ja Acciaierie di Bolzano v. komissio, tuomio 24.9.2002, Kok. 2002, s. I-7869, 81 ja 82 kohta).

- 62 Toisin kuin kantaja väittää, Saksan liittotasavalta ei tässä asiassa väittänyt hallinnollisen menettelyn aikana, että BvS:n myöntämällä hinnanalennuksella pyrittiin kompensoimaan se, että Thüringenin osavaltio ei ollut pitänyt kantajaan nähden lupaustaan 4 miljoonan DEM:n investointituesta. Saksan liittotasavalta esitti hallinnollisen menettelyn aikana yksinomaan, että hinnanalennuksen myöntämisen tarkoituksena oli estää kantajan asettaminen selvitystilaan.
- 63 Vaikka on totta, että Saksan liittotasavalta totesi komissiolle 27.2.2001 päivätyssä kirjeessään, että ”se yhtyy [kantajan] muodollisen tutkintamenettelyn aloittamista koskevissa huomautuksissaan esittämän tapahtumaketjun sisältöön”, on kuitenkin todettava, että tämä toteamus esitetään EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan soveltamista koskevan kyseisen kirjeen johdanto-osassa. On joka tapauksessa niin, että BvS:n hyväksymän hinnanalennuksen perustellakseen Saksan liittotasavalta ei nimenomaisesti viitannut Thüringenin osavaltion väitettyyn lupaukseen tuesta kantajalle.
- 64 Tässä tilanteessa ei voida vaatia, että komission perustelut, jotka koskevat sen väitteen hylkäämistä, joka koski oikeutta mukauttaa asset-deal 1:tä ja jonka kantaja esitti hallinnollisen menettelyn aikana, olisivat niin tyhjentävät kuin mitä Saksan liittotasavallalla oli oikeus odottaa komissiolta sen hylätessä tämän väitteet.

- 65 Tässä tapauksessa komissio vastasi kantajan hallinnollisen menettelyn aikana esittämään väitteeseen, joka koski sen oikeutta asset-deal 1:n mukauttamiseen sellaisen tukea koskevan lupauksen vuoksi, jota Thüringenin osavaltio ei ollut pitänyt.
- 66 Riidanalaisen päätöksen 82 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:
- ”[Kantaja] katsoo, että BvS:n osittainen luopuminen ostohinnan perimisestä ei ole valtiontukea vaan kyseessä on yksityistämissopimuksen mukauttaminen, koska Thüringenin osavaltio on myöntänyt vähemmän investointiavustuksia kuin kolmen ensimmäisen tuotantolinjan yksityistämisen yhteydessä sovittiin. BvS ja Thüringenin osavaltio ovat kuitenkin erillisiä oikeushenkilöitä, joten komissio ei voi missään tapauksessa hyväksyä tätä perustelua. [Kantajan] mahdollisia vaateita Thüringenin osavaltiota ja BvS:ää kohtaan on käsiteltävä toisistaan erillisinä.”
- 67 Näiden komission perustelujen ansiosta kantaja saattoi sellaisena, jota asia koskee, ymmärtää väitteensä hylkäämistä koskevat perustelut, joiden merkityksen se sitä paitsi kiistää ja joiden laillisuuden ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin voi tutkia.
- 68 Tästä seuraa, että riidanalaisen päätöksen perustelujen puuttumista tältä osin koskeva väite on hylättävä.
- 69 Riidanalaisen päätöksen 82 perustelukappaleessa olevan komission arvioinnin perusteltavuuden osalta on muistutettava, että toisin kuin kantaja väittää, komissio ei siinä myöntänyt, että Thüringenin osavaltio olisi luvannut kantajalle 4 miljoonaa DEM investointitukea. Komissio tyytyi yksinomaan tarkastelemaan tilannetta, jossa

kantaja voisi vedota tämäntyyppisiin oikeuksiin Thüringenin osavaltioon nähden, minkä osoittaa se, että se viittaa "[kantajan] mahdollisiin vaateisiin Thüringenin osavaltiota ja BvS:ää kohtaan”.

- 70 Näin ollen jopa olettaen, että kantaja saattaisi vedota tällaisiin oikeuksiin, komissio katsoi, että sen väitteet olivat merkityksettömiä, koska Thüringenin osavaltio ja BvS ovat erillisiä oikeushenkilöitä.
- 71 On totta, että EY 87 artiklan 1 kohdassa vahvistettu kieltö koskee kaikkia valtiontukia tai valtion varoista myönnettyjä tukia, eikä siinä tehdä eroa sen mukaan, myöntääkö valtio tuen suoraan vai myöntävätkö valtion tätä tarkoitusta varten perustamat tai määrittämät julkiset tai yksityiset elimet kyseisen tuen (asia 78/76, Steinike & Weinlig, tuomio 22.3.1977, Kok. 1977, s. 595, Kok. Ep. III, s. 341, 21 kohta ja em. asia Regione autonoma Friuli-Venezia Giulia v. komissio, tuomion 38 kohta).
- 72 Pelkästään tämän vuoksi ei kuitenkaan voida katsoa, että BvS:n myöntämän hinnanalennuksen tarkoituksena oli kompensoida se, että Thüringenin osavaltio ei maksanut väitettyä investointitukea.
- 73 Heti aluksi on todettava, että Thüringenin osavaltion väitetty investointituki ei ole niiden toimenpiteiden joukossa, jotka Saksan liittotasavalta ilmoitti komissiolle 1.12.1998 ja joihin hinnanalennus kuului.

- 74 On myös muistutettava, että kantajan mukaan Thüringenin osavaltio oli luvannut sille vuonna 1994 maksaa sellaista investointitukea, joka kuului yhteisen tehtävän "Alueellisten talousrakenteiden parantaminen" eli alueellisen investointitukijärjestelmän 23. puitesuunnitelmaan.
- 75 Kuten komissio toteaa kirjelmässään, hinnanalennus ei kuulu tähän erityistukijärjestelmään eikä komissio voi näin ollen arvioida sitä tätä järjestelmää koskevat säännökset huomioon ottaen. BvS, joka on varainhoidosta vastaava liittovaltion elin, myönsi tämän alennuksen kantajalle, jotta tämä kykenisi selviytymään sitä kohdanneista taloudellisista vaikeuksista ja palauttamaan elinkelpoisuutensa, eikä tukeakseen Thüringenin osavaltion aluetaloutta, mikä on 23. puitesuunnitelman tavoite.
- 76 Tämän väitetyn investointituen myöntäminen kuuluu sitä paitsi Thüringenin osavaltion eikä BvS:n omaan toimivaltaan, mistä on osoituksena se, että kyseisen osavaltion olisi pitänyt myöntää tämä tuki omista varoistaan, minkä kantaja myönsi suullisessa käsittelyssä.
- 77 Tässä tilanteessa ei voida katsoa, että komissio olisi tehnyt arviointivirheen hylätessään väitteen oikeudesta mukauttaa asset-deal 1:tä sillä perusteella, että BvS ja Thüringenin osavaltio ovat erillisiä oikeushenkilöitä, vaikka Thüringenin osavaltio olisi todellakin luvannut kantajalle kyseisen investointituen.
- 78 On joka tapauksessa todettava, että kantaja ei ole osoittanut kirjelmässään oikeudellisesti riittävällä tavalla, että Thüringenin osavaltio oli todellakin luvannut myöntää sille 4 miljoonan DEM:n investointituen.

- 79 Vaikka komissio ei tukeutunut riidanalaisessa päätöksessä tähän näkökohtaan hylätäkseen kantajan väitteen, joka koski sen oikeutta mukauttaa asset-deal 1:tä, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle pyysi prosessinjohtotoimena erilaisten sellaisten asiakirjojen toimittamista, joissa voidaan viitata Thüringenin osavaltion antamaan lupaukseen. Kantaja toimitti näin ollen ensimmäiseksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle BvS:n 18.2.1998 päivätyyn kirjeen, jonka mukaan sille oli toimitettu olennaiset tiedot BvS:n, Thüringenin osavaltion ja yksityisen sijoittajan yhteistoiminnasta, 19.2.1998 päivätyyn kirjeensä BvS:lle sekä 19.2.1999 tehdyn sopimuksen, joka koski hinnanalennusta. Kantaja mainitsi nämä kirjeet komissiolle 28.8.2000 esittämissään huomautuksissa, jotka koskivat hallinnollisen menettelyn aloittamista.
- 80 Vaikka nämä asiakirjat koskevat nimenomaisesti hinnanalennuksen myöntämistä kantajalle, yhdessäkään niistä ei viitata Thüringenin osavaltion lupaukseen 4 miljoonan DEM:n suuruisesta tuesta.
- 81 Kantaja esitti tämän jälkeen avustushakemuksen, joka mainitaan kannekirjelmässä ja jonka se oli osoittanut Thüringenin osavaltiolle 5.2.2001 päivätyllä kirjeellä. Tässä kirjeessä todettiin, että ”yksityistämisneuvottelujen yhteydessä Thüringenin osavaltio lupasi tukea hanketta enintään 43 prosentin suuruisin investointiavustuksin (27 % + 16 % (jos investoija oli) pk-yritys) = 10,75 miljoonaa DEM — —, josta hyväksyttiin lopulta vain 6,75 miljoonaa, koska pk-yrityksiä koskeva yhteisön määritelmä oli muuttunut tällä välin (kantajan) haitaksi niin, että osavaltio ei enää kyennyt pitämään lupauksiaan”. Ei voida kuitenkaan katsoa, että tässä kantajan kirjeessä osoitetaan oikeudellisesti riittävällä tavalla, että Thüringenin osavaltio on luvannut 4 miljoonan DEM:n tuen, minkä vuoksi BvS:n olisi ollut perusteltua suostua samansuuruiseen hinnanalennukseen. Jopa olettaen, että väitetty lupaus 16 prosentin avustuksesta, johon kantaja viittaa tässä kirjeessä, oli lupaus kyseessä olevasta 4 miljoonan DEM:n tuesta, Thüringenin osavaltio peruutti tämän lupauksensa, minkä kantaja itse myöntää.

- 82 Koska kantaja väitti myös, että hinnanalennus oli ratkaiseva tekijä, joka johti asset-deal 1:n tekemiseen, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien pyysi myös, että se toimittaisi tämän sopimuksen. Minkään asset-deal 1:ssä olevan seikan perusteella ei kuitenkaan voida katsoa, että kyseinen hinnanalennus oli perusteltavissa Thüringenin osavaltion tekemällä tukea koskevalla oletetulla lupauksella, jota se ei pitänyt.
- 83 Kantaja toimitti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen pyynnöstä lopuksi jäljennöksen 15.8.1996 päivätystä kirjeestä, joka mainittiin sen komissiolle 28.8.2000 esittämissä huomautuksissa ja jonka Thüringenin osavaltio oli lähettänyt sille. Tässä kirjeessä viitattiin tämän osavaltion myöntämään 4 680 000 DEM:n (2 392 846 euron) avustukseen, ja kantaja oli oma-aloitteisesti liittännyt siihen jäljennöksen Thüringenin osavaltion 19.8.1996 tekemästä avustuspäätöksestä. Kun kantajalta kysyttiin näiden kirjeiden sisällöstä suullisessa käsittelyssä, se kuitenkin totesi, että näissä kirjeissä kyseessä ollut tuki ei ollut lupaus 4 miljoonan DEM:n tuesta, jonka Thüringenin osavaltio oli väitetysti sitoutunut myöntämään kantajalle kyseessä olevan yksityistämisen yhteydessä.
- 84 Edellä esitetystä seuraa, että kantaja ei ole osoittanut oikeudellisesti riittävällä tavalla, että kolmen ensimmäisen tuotantolinjan myyntihinnan vahvistaminen 5,8 miljoonaksi DEM:ksi oli perusteltavissa Thüringenin osavaltion väitetyllä lupauksella 4 miljoonan DEM:n investointituesta. Kantaja sitä paitsi myönsi suullisessa käsittelyssä, että sillä ei ole asiakirjaa, jossa vahvistetaan muodollisesti, että Thüringenin osavaltio on antanut tällaisen lupauksen tuesta.
- 85 Koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien katsoi saaneensa riittävästi tietoja työjärjestyksen 64 artiklan mukaisesti toteutetuimien prosessinjohdotöiden, se totesi, että sen ei tarvinnut hyväksyä kantajan vaatimusta kysymysten esittämisestä BvS:lle tai Geißen kuulemisesta todistajana (ks. edellä 56 kohta).

- 86 Tässä tilanteessa kantajan päättelyn perusoletusta, joka koskee Thüringenin osavaltion investointitukea koskevan lupauksen olemassaoloa, ei ole vahvistettu, joten kantajan väitteitä, jotka koskevat käsitettä sopimusten mukauttamisesta niiden perustan katoamisen vuoksi, ei ole tarpeen tutkia eikä myöskään määritellä, kuuluiko tämä väitetty lupaus tuesta 23. puitesuunnitelman piiriin.
- 87 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että tämä oikeutta asset-deal 1:n mukauttamiseen koskeva väite on hylättävä perusteettomana.

Yksityinen markkinataloustoimija -arviointiperusteen väitetyksi virheellinen soveltaminen

— Asianosaisten lausumat

- 88 Kantaja väittää, että komissio tulkitisi yksityinen sijoittaja -arviointiperustetta liian suppeasti. Komission olisi itse asiassa pitänyt tarkastella hinnanalennusta sellaisen yksityisen holding-yhtiön tai yksityisen konsernin näkökulmasta, jonka vaikuttimena ovat tuensaajayritysten pitkän aikavälin kannattavuus ja sen oman yrityskuvan uskottavuus (em. asia Technische Glaswerke Ilmenau v. komissio, määräys 4.4.2002, 65 kohta).
- 89 Yksityinen sijoittaja -arviointiperustetta Saksan liittotasavaltaan soveltaessaan komission olisi pitänyt erityisesti ottaa huomioon Thüringenin osavaltion vuonna 1994 antama lupaus tuesta ja todeta, että hinnanalennus oli pelkästään tapa pitää tämä lupaus eikä se näin ollen merkinnyt minkäänlaisia tappioita. Koska tällä

toimenpiteellä olisi vältetty kantajan maksukyvyttömyys ja sen selvitystilaan asettaminen, se olisi myös merkinnyt sitä, ettei kantaja olisi menettänyt sille aikaisemmin myönnettyjä tukia.

- 90 Kantaja moitti komissiota myös siitä, että tämä hylkäsi riidanalaisessa päätöksessä (67—85 perustelukappale) Saksan liittotasavallan väitteen, jonka mukaan yksityisen velkojan näkökulmasta tarkasteltuna luopuminen osittain asset-deal 1:ssä vahvistetun hinnan maksamisesta oli suotavampaa, jotta neljäs tuotantolinja voitiin luovuttaa asset-deal 2:n puitteissa. Kun komissio tarkasteli tällaisen luovuttamisen mahdollisuutta jopa siinä tapauksessa, että kantaja on selvitystilassa, se kantajan mukaan paitsi korvasi omalla arvioinnillaan kyseessä olevan jäsenvaltion arvioinnin myös otti huomioon muita seikkoja kuin ne asianmukaiset seikat, jotka yksityinen sijoittaja ottaa huomioon.
- 91 Riidanalainen päätös on lisäksi kantajan mukaan puutteellisesti perusteltu, koska siinä ei mainita BvS:n 30.5.2000 päivättyä asiantuntijakertomusta, joka oli Saksan liittotasavallan komissiolle 3.7.2000 toimittaman kirjeen liitteenä. Komission olisi kantajan mukaan pitänyt osoittaa syyt, joiden vuoksi se poikkesi tästä asiantuntijakertomuksesta, jossa kantajan mukaan selvitetään, miksi Saksan liittotasavalta päätteli, että hinnanalennus oli yksityisen sijoittajan käyttäytymisen mukaista.
- 92 Komissio väittää, että riidanalaisessa päätöksessä (78, 79 ja 83 perustelukappale) viitataan yksityinen velkoja- eikä yksityinen sijoittaja -arviointiperusteeseen, johon kantaja vetoaa. Tätä jälkimmäistä arviointiperustetta koskevat väitteet ovat sen mukaan näin ollen merkityksettömiä, eikä yksityinen velkoja -arviointiperustetta koskevia väitteitä voida ottaa tutkittavaksi, koska niitä ei esitetty kannekirjelmässä.

- 93 Se kiistää soveltaneensa yksityinen velkoja -arviointiperustetta liian suppeasti. Koska Saksan liittotasavalta totesi sille, että kantaja oli lähes konkurssissa ja maksukyvytön, yksityisen velkojan olisi yritettävä kaikin voimin periä saatavansa. Komission suorittamat laskelmat osoittivat kuitenkin, että Saksan liittotasavallalle tuli halvemmaksi olla myöntämättä hinnanalennusta.
- 94 Tämän osalta riidanalaisessa päätöksessä esitetään yksityiskohtaisesti kolme syytä, joiden perusteella voidaan päätellä, että BvS ei ollut toiminut yksityisen velkojan tavoin (76—80 perustelukappale). Erityisesti neljännen tuotantolinjan osalta, jota asset-deal 2 koski, komissio täsmentää, ettei BvS katsonut missään vaiheessa, että tämä linja voitaisiin myydä kantajalle. Riidanalainen päätös perustuu näkemykseen, jonka mukaan tämä tuotantolinja voidaan myydä kolmannelle kantajan muiden laitteiden ohella, jos tämä asetetaan selvitystilaan. Minkään perusteella ei komission mukaan myöskään voida olettaa, että asset-deal 2:ta ei olisi tehty ilman hinnanalennusta, koska tässä sopimuksessa vahvistettu 50 000 DEM:n hinta oli käytännössä lahjoitus. Komissio toteaa lopuksi, että kantaja ei selittänyt sen virheen vaikutusta, jonka komissio väitetysti teki laskelmissaan.
- 95 Väliintulija yhtyy komission näkemykseen.

— Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 96 Ensinnäkin kantajan niiden väitteiden tutkittavaksi ottamisen osalta, jotka koskevat yksityinen velkoja -arviointiperustetta, on muistutettava, että työjärjestyksen 48 artiklan 2 kohdan mukaan asian käsittelyn kuluessa ei saa vedota uuteen perusteeseen, ellei se perustu kirjallisen käsittelyn aikana esille tulleisiin tosiseikkoihin tai oikeudellisiin seikkoihin. Tässä asiassa kantajan väitteet, jotka esitettiin sen vastauksessa ja jotka koskevat yksityinen velkoja -arviointiperustetta, johon komissio

viittaa riidanalaisessa päätöksessä, ovat vastaus komission puolustukseen esittämään väitteeseen, jonka mukaan kannekirjelmässä esitetyllä yksityinen sijoittaja -arviointiperusteella ei ole merkitystä tässä asiassa. Tämä väite ei siis ole uusi peruste, vaan kannekirjelmässä esitetyn sellaisen kanneperusteen kehittäminen, joka koskee EY 87 artiklan 1 kohdan rikkomista sikäli kuin komissio on kantajan mukaan soveltanut virheellisesti yksityinen markkinataloustoimija -arviointiperustetta. Komission vaatimus tutkimatta jättämisestä on näin ollen hylättävä.

- 97 Toiseksi tämän väitteen perusteltavuuden osalta on muistutettava, että komission arviointi siitä, täyttääkö toimenpide yksityinen markkinataloustoimija -arviointiperusteen, merkitsee monimutkaista taloudellista arviointia. Kun komissio tekee tällaista arviointia edellyttävän toimen, sillä on laaja harkintavalta, ja vaikka tuomioistuINVALVONTA on periaatteessa täysimääräinen sen osalta, kuuluuko toimenpide EY 87 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan, tämä valvonta rajoittuu sen varmistamiseen, että menettelysääntöjä ja perusteluvelvollisuutta on noudatettu, oikeudellista virhettä ei ole tehty, huomioon otetut tosiseikat ovat aineellisesti oikeita, näiden tosiseikkojen arvioinnissa ei ole tehty ilmeistä arviointivirhettä ja että harkintavaltaa ei ole käytetty väärin. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiana ei missään tapauksessa ole korvata päätöksentekijän taloudellista arviointia omalla arvioinnillaan (ks. vastaavasti asia T-152/99, HAMSA v. komissio, tuomio 11.7.2002, Kok. 2002, s. II-3049, 125—127 ja 129 kohta ja asia T-98/00, Linde v. komissio, tuomio 17.10.2002, Kok. 2002, s. II-3961, 40 kohta).

- 98 Tässä asiassa sen määrittelemiseksi, onko niiden velkojen tietyn osan alentaminen, jotka kantajan on maksettava BvS:lle, luonteeltaan valtiontukea, on asianmukaista soveltaa yksityinen markkinatalousvelkoja -arviointiperustetta, joka mainitaan riidanalaisessa päätöksessä ja jota kantaja ei sitä paitsi kiistä.

- 99 Myöntäessään tämän hinnanalennuksen BvS ei toiminut sellaisen julkisen sijoittajan tavoin, jonka toimintaa olisi verrattava sellaisen yksityisen sijoittajan toimintaan, joka harjoittaa rakenteellista, kokonaisvaltaista tai alakohtaista politiikkaa ja jonka toimintaa ohjaavat pitkän tähtäimen kannattavuusnäkökulmat sijoitetun pääoman

osalta. Tätä valtion elintä on todellakin verrattava sellaiseen yksityiseen velkojaan, joka pyrkii perimään saatavansa velalliselta, joka on taloudellisissa vaikeuksissa (ks. vastaavasti asia C-342/96, Espanja v. komissio, tuomio 29.4.1999, Kok. 1999, s. I-2459, 46 kohta; asia C-256/97, DM Transport, tuomio 29.6.1999, Kok. 1999, s. I-3913, 24 kohta ja em. asia HAMSA v. komissio, tuomion 167 kohta).

100 Tässä yhteydessä on todettava, että Saksan liittotasavalta totesi hallinnollisen menettelyn aikana, että kantajalla oli vuonna 1997 vakavia taloudellisia vaikeuksia. Jos BvS olisi pitänyt ennallaan asset-deal 1:ssä vahvistetun ostohinnan, tämä olisi Saksan viranomaisten mukaan näin ollen todennäköisesti merkinnyt kantajan asettamista selvitystilaan ja siis sitä, että asset-deal 2:ta ei olisi pantu täytäntöön. Tässä tilanteessa 4 miljoonan DEM:n hinnanalennuksen lopulliset kustannukset (1 811 000 DEM) olivat Saksan liittotasavallan mukaan edullisempi vaihtoehto BvS:lle kuin asset-deal 1:ssä vahvistetun kokonaisostohinnan, joka olisi aiheuttanut 2 590 000 DEM:n kustannukset, ennallaan pitäminen (riidanalaisen päätöksen 73—75 perustelukappale).

101 Kantaja kiistää syyt, joiden vuoksi komissio hylkäsi riidanalaisessa päätöksessä Saksan liittotasavallan hallinnollisen menettelyn kuluessa puoltaman väitteen, jonka mukaan 4 miljoonan DEM:n alennuksella asset-deal 1:ssä vahvistetusta hinnasta pyrittiin pienentämään BvS:n taloudellista taakkaa, minkä vuoksi se oli taloudellisesti tarkastellen edullisin ratkaisu.

102 Se toteaa kirjelmässään tämän osalta, että riidanalainen päätös perustuu epärealistiseen oletamaan eli siihen, että asset-deal 2 olisi voitu panna täytäntöön, vaikka kantaja olisi asetettu selvitystilaan, ja väittää, että koska Saksan liittotasavallan väite perustuu joka tapauksessa järkevään taloudelliseen arviointiin, komissio ei voinut korvata omalla arvioinnillaan kyseessä olevan jäsenvaltion arviointia.

- 103 On kuitenkin todettava, että kantaja tyytyy tämän väitteen tueksi esittämään, että katsoessaan, että ”mikään ei osoit[anut], että asset-deal 2 ei olisi tullut voimaan, jos BvS ei olisi luopunut osasta saatavistaan”, komissio ylitti valvontavaltuutensa, jotka sillä on sen tutkimiseksi, onko kyseessä oleva jäsenvaltio toiminut yksityisen velkojan tavoin.
- 104 Tällä perustelemattomalla väitteellä ei voida osoittaa, että komissio olisi tehnyt ilmeisen arviointivirheen katsoessaan, että minkään perusteella ei voida todeta, että hinnanalennus oli asset-deal 2:n täytäntöönpanon ennakoedellytys (riidanalaisen päätöksen 76—78 perustelukappale).
- 105 On joka tapauksessa todettava, että komissio tarkasteli riidanalaisessa päätöksessä myös sitä mahdollisuutta, että asset-deal 2:ta ei olisi pantu täytäntöön, jos BvS olisi vaatinut asset-deal 1:ssä vahvistetun kolmen ensimmäisen tuotantolinjan ostohinnan maksamista kokonaisuudessaan. Se tukeutui tässä yhteydessä kahteen muuhun seikkaan, jotka sen mukaan osoittivat, että Saksan liittotasavalta ei voinut perustellusti väittää, että hinnanalennus oli taloudellisesti edullisin ratkaisu.
- 106 Komissio katsoi ensinnäkin, että olettaen, että asset-deal 2:ta ei olisi voitu panna täytäntöön ilman hinnanalennusta, ei ollut osoitettu, että BvS oli käyttäytynyt yksityisen velkojan tavoin tämä alennuksen myöntäessään (riidanalaisen päätöksen 79 perustelukappale). Se katsoi tämä osalta, että jos BvS ei olisi myöntänyt hinnanalennusta, mikä olisi aiheuttanut kantajan asettamisen selvitystilaan, neljännen tuotantolinjan käytössä olleen alueen kunnostamiskustannuksia ei olisi pitänyt ottaa huomioon toisin kuin Saksan liittotasavalta teki väitteensä tueksi esitetyn taloudellisen arviointinsa yhteydessä. Tämä kunnostaminen oli sen mukaan tarpeen teknologiakeskuksen perustamiseksi. Tällaisen hankkeen toteuttaminen ei kuitenkaan olisi ollut yksityisen velkojan velvollisuutena.

107 Teknologiakeskuksen toteuttamisen edellytyksenä olevan neljännen tuotantolinjan käytössä olleen alueen kunnostamisen osalta on todettava, että kantaja ei kiistänyt kirjelmässään komission tätä koskevia väitteitä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle esittämissään vastauksissa kantaja kuitenkin väitti, että BvS:llä oli lakiin perustuva velvollisuus kunnostaa tämä alue ja että teknologiakeskuksen perustamishanke sai runsaasti valtionavustusta.

108^a Sen lisäksi, että kantaja ei ole perustellut tätä väitettä, on todettava, ettei sillä voida millään tavoin kyseenalaistaa komission väitettä, jonka mukaan yksityisellä velkojalla ei olisi ollut teknologiakeskuksen perustamisvelvollisuutta. Koska tällainen hanke ei liity kantajan rakenneuudistustavoitteeseen, komissio saattoi perustellusti katsoa, että kyseessä oli velvollisuus, joka ei kuulu yksityisen sijoittajan toimintaan vaan valtion alaisuuteen kuuluvan viranomaisen toimivallan käyttöön.

109 Komissio totesi tämän osalta myös, että Saksan viranomaiset olivat vahvistaneet tämän alueen myyntihinnaksi kantajalle 1 047 000 DEM (535 323 euroa) olettaen, että asset-deal 1:ssä vahvistettua hintaa alennettaisiin 4 miljoonalla DEM:lla. Saksan liittotasavalta puolestaan arvioi hinnaksi yksinomaan 470 000 DEM (240 307 euroa) olettaen, että BvS ei olisi myöntänyt hinnanalennusta, mikä olisi johtanut kantajan asettamiseen selvitystilaan. Komissio totesi, että tätä kyseisen alueen myyntihinnan alennusta ei ollut käsitelty yksityiskohtaisemmin (riidanalaisen päätöksen 79 perustelukappale).

110 Vaikka kantaja ei kiistänyt tätä komission näkemystä kirjelmässään, se totesi vastauksissaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin, että tämä alueen myyntihinnan alennus oli perusteltavissa tarpeella kunnostaa kyseinen alue. Jopa olettaen, että BvS:n velvollisuutena olisi ollut neljännen tuotantolinjan käytössä olleen alueen kunnostaminen, ei kuitenkaan voida hyväksyä, että tämä kunnostaminen 2 200 000 DEM:lla (1 124 842 eurolla) ja alueen myyntihinnan alentaminen 1 047 000 DEM:sta 470 000 DEM:aan otetaan huomioon samanaikaisesti.

- 111 Edellä esitetystä seuraa, että komissio saattoi ilmeistä arviointivirhettä tekemättä jättää huomiotta neljännen tuotantolinjan käytössä olleen alueen kunnostamiskustannukset laskiessaan BvS:lle siinä tapauksessa aiheutuvia kuluja, että se olisi vaatinut asset-deal 1:ssä vahvistetun hinnan maksamista kokonaisuudessaan.
- 112 Pelkästään tämän seikan perusteella voidaan katsoa, että komissio katsoi perustellusti, että BvS:lle hinnanalennuksen myöntämisestä aiheutuneet kulut olivat suuremmat kuin kulut, jotka sille olisivat aiheutuneet ilman kyseistä alennusta, toisin kuin Saksan liittotasavallan tämän osalta esittämissä tiedoissa todetaan.
- 113 Komissio väitti toiseksi riidanalaisessa päätöksessä (80 perustelukappale) myös, että vertailulaskelmassa, joka koski BvS:lle aiheutuneita taloudellisia rasitteita yhtäältä siinä tapauksessa, että hinnanalennus myönnettiin, ja toisaalta siinä tapauksessa, että asset-deal 1:ssä alun perin vahvistettu hinta olisi maksettu, Saksan liittotasavalta jätti huomiotta BvS:n asset-deal 2:ssa myöntämän 1 miljoonan DEM:n investointiavustuksen. Kun tämä määrä otetaan huomioon, voidaan komission mukaan todeta, että BvS:lle aiheutuneet kulut olivat suuremmat siinä tapauksessa, että tämä myönsi hinnanalennuksen.
- 114 Kantaja väitti tämän osalta vastauksena ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämään kysymykseen, että tämä asset-deal 2:n 5 artiklassa vahvistettu 1 miljoonan DEM:n avustus oli uponnut kustannus (sunk cost). Kantaja totesi, että koska neljäs tuotantolinja oli toimintakelpoinen ainoastaan siinä tapauksessa, että sen komponentit uusittaisiin, BvS sitoutui korvaamaan kantajalle tämän linjan ylläpitokustannukset enintään 1 miljoonan DEM:n suuruisina, eikä näitä kustannuksia voitu saada takaisin, koska ne oli varattu tiettyyn tarkoitukseen, eivätkä ne voineet olla konkurssi- ja konkurssisaatavia.

- 115 On kuitenkin todettava, että kantaja tyytyi toteamaan vastauksessaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kysymykseen, että avustus, johon BvS sitoutui ja jonka suuruus oli 1 miljoonaa DEM, oli uponnut kustannus, esittämättä tämän osalta todisteita, jotka komissiolla sen mukaan oli käytössään hallinnollisessa menettelyssä.
- 116 Tällaisen seikan perusteella ei lisäksi voida perustella sitä, että tämän avustuksen määrä puuttuu niitä kustannuksia koskevasta laskelmasta, jotka BvS:lle aiheutuivat asset-deal 2:n täytäntöönpanosta. Jopa olettaen, että tämä avustus on BvS:lle uponnut kustannus siinä tapauksessa, että kantaja asetetaan selvitystilaan, ja että asset-deal 2:ta ei tämän jälkeen panna täytäntöön, on kuitenkin niin, että BvS myönsi tämän asset-deal 2:n täytäntöönpanoon liittyvän avustuksen. Se oli näin ollen otettava huomioon laskettaessa kustannuksia, jotka BvS:lle aiheutuivat asset-deal 2:n täytäntöönpanosta hinnanalennuksen myöntämisen johdosta.
- 117 Tästä seuraa, että kantaja ei ole osoittanut, että komissio olisi tehnyt ilmeisen arviointivirheen riidanalaisen päätöksen 80 perustelukappaleessa esitetystä analyysissään.
- 118 Koska edellä todettiin, että hinnanalennus jo oli kallein vaihtoehto (ks. edellä 112 kohta), näin olisi ollut sitäkin suuremmalla syyllä, jos BvS:n olisi pitänyt maksaa 1 miljoonan DEM:n lisäavustus.
- 119 Tässä tilanteessa väitetä, jolla kantaja moittii komissiota siitä, että tämä ei ottanut huomioon, että hinnanalennuksen vaikuttimena saattoi olla huoli välttää niiden tukien menettäminen, jotka kantajalle oli aikaisemmin maksettu asset-deal 1:n täytäntöönpanemiseksi, ei myöskään voida hyväksyä.

- 120 Kantaja väittää lisäksi kirjelmässään, että huoli BvS:n uskottavuuden säilyttämisestä ja sen yrityskuvan edistämisestä voivat olla seikkoja, jotka yksityisen toimijan voidaan kohtuudella katsoa ottavan huomioon. Kantaja väittää, että komission olisi pitänyt ottaa huomioon Thüringenin osavaltion vuonna 1994 antama lupaus tuesta ja todeta, että hinnanalennus oli ainoastaan tapa täyttää tämä lupaus.
- 121 Kuten edellä todettiin, kantaja ei kuitenkaan ole osoittanut, että komissio olisi tehnyt ilmeisen arviointivirheen katsoessaan, että kantaja ei voinut vedota oikeuteen mukauttaa asset-deal 1:tä. Ei näin ollen voida katsoa, että asset-deal 1:ssä vahvistetun kolmen ensimmäisen tuotantolinjan myyntihinnan pysyttäminen 5,8 miljoonassa DEM:ssa olisi voinut vaikuttaa BvS:n uskottavuuteen.
- 122 Edellä esitetystä seuraa, että komissio katsoi ilmeistä arviointivirhettä tekemättä, että BvS ei ollut käyttäytynyt tavanomaisissa markkinaolosuhteissa toimivan yksityisen velkojan tavoin, ja että se ei soveltanut virheellisesti tätä arviointiperustetta.
- 123 Kolmanneksi riidanalaisen päätöksen perustelujen puutteellisuuden osalta, sikäli kuin komissio ei kantajan mukaan esittänyt syitä, joiden vuoksi se ei ollut ottanut huomioon BvS:n 30.5.2000 päivättyä asiantuntijakertomusta, on muistutettava, että komissio saattoi tyytyä perusteluissaan esittämään ne tosiseikat ja oikeudelliset seikat, jotka olivat olennaisen tärkeitä sen päätöksessä (ks. edellä 60 kohta).
- 124 Tässä asiantuntijakertomuksessa, joka laadittiin kaksi vuotta hinnanalennuksen myöntämisen jälkeen, todetaan seuraavaa:

”Taloudelliselta kannalta paras ratkaisu sekä BvS:lle että [kantajalle] olisi se, että [kantaja] onnistuisi suunnitelmansa mukaisesti löytämään vuonna 2000 sellaisen

sijoittajan, joka voisi antaa sen käyttöön 3 850 000 DEM:n pääoman, ja että BvS:n 5 800 000 DEM:n myyntihinnan saatava lakkaisi, kun [kantaja] maksaisi 1 800 000 DEM korkoineen.”

- 125 Tämän asiantuntijakertomuksen mukaan kantajan toiminnan harjoittamisen edellytyksenä ei siis ollut yksinomaan hinnanalennus vaan myös sijoittajan uusi panos, jonka suuruus oli 3 850 000 DEM. Jo vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelmassa todettiin, että tällainen panos oli tarpeen. On kuitenkin kiistatonta, että uutta yksityistä sijoittajaa ei kyetty löytämään (riidanalaisen päätöksen 95 perustelukappale).
- 126 Saksan liittotasavalta totesi lisäksi komissiolle 27.2.2001 toimittamassaan kirjeessä, että 30.5.2000 päivätty BvS:n asiantuntijalausunto oli pelkästään ensimmäinen näkemys, jossa ei otettu huomioon tiettyjä vuosien 1998 ja 1999 neljännesvuostistaantumia vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman mukauttamiseksi.
- 127 Komissio saattoi tässä tilanteessa katsoa perustellusti, että tämä asiantuntijalausunto ei ollut merkityksellinen seikka, johon oli syytä viitata riidanalaisessa päätöksessä. Riidanalainen päätös ei näin ollen ole puutteellisesti perusteltu tältä osin.
- 128 Kaiken edellä esitetyn perusteella myös tämä väite on hylättävä.

Tuen määrän väitetyksi virheellinen määrittäminen

- 129 Kantaja väittää toissijaisesti, että komissio määrittä virheellisesti sen tuen määrän, joka riidanalaisen päätöksen 2 artiklan perusteella on palautettava. Komissio ei sen mukaan esittänyt todisteita siitä, että tämän tuen suuruus todella oli 4 miljoonaa

DEM. Koska EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitetaan "valtion varoista" myönnettyjä tukia, yhteismarkkinoille soveltumattomaksi todetun tuen määrä vastaa sen mukaan tulonmenetyksiä, jotka BvS:lle aiheutuivat, kun se myönsi hinnanalennuksen.

130 Komissio ei kantajan mukaan kiistä sitä, että kantaja olisi asetettu selvitystilaan, jos BvS olisi vaatinut asset-deal 1:ssä vahvistetun hinnan maksamista. Se olettaa kantajan mukaan kuitenkin, että asset-deal 2 olisi tässä tilanteessa pantu joka tapauksessa täytäntöön, mikä kantajan näkemyksen mukaan on epärealistista. Komissio ei sen mukaan ottanut väitetyt tuen määrän määrittämiseksi huomioon BvS:lle siinä tapauksessa aiheutuneita lisätappioita, että tätä toista sopimusta ei olisi pantu täytäntöön. Riidanalaisessa päätöksessä olevan laskelman mukaan BvS:n kärsimä tulonmenetys siinä tapauksessa, että kantaja olisi asetettu selvitystilaan, olisi lisäksi yksinomaan vastannut velkojien jako-osuutta pesässä eikä 4:ää miljoonaa DEM:aa. Koska komissio arvioi kyseessä olevan tuen määrän siten, että määrä on ristiriidassa sen omien toteamusten kanssa, riidanalainen päätös on kantajan mukaan kumottava.

131 Komissio, jota väliintulija tukee, kiistää kantajan väitteet.

132 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistuttaa, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan komissio pyrkii sääntöjenvastaisen tuen takaisinperimistä vaatiessaan siihen, että tuensaaja menettää edun, jonka se sai markkinoilla kilpailijoihinsa nähden, ja että tämän tuen maksamista edeltänyt tilanne palautetaan (ks. vastaavasti asia C-142/87, Belgia v. komissio, tuomio 21.3.1990, Kok. 1990, s. I-959, Kok. Ep. X, s. 387, 66 kohta ja asia C-348/93, komissio v. Italia, tuomio 4.4.1995, Kok. 1995, s. I-673, 27 kohta). Tämä tavoite ei sen mukaan sitä paitsi riipu siitä, missä muodossa kyseinen tuki on myönnetty (asia C-183/91, komissio v. Kreikka, tuomio 10.6.1993, Kok. 1993, s. I-3131, 16 kohta).

133 On myös katsottu (ks. mm. asia 310/85, Deufil v. komissio, tuomio 24.2.1987, Kok. 1987, s. 901), että sääntöjenvastaisen tuen poistaminen takaisinperimällä on looginen seuraus sen toteamisesta sääntöjenvastaiseksi. Sääntöjenvastaisesti myönnetyn valtiontuen takaisinperimistä aikaisemman tilanteen palauttamiseksi ei näin ollen voida periaatteessa pitää suhteettomana toimenpiteenä valtiontukia koskevien perustamissopimuksen määräysten tavoitteiden valossa (em. asia Belgia v. komissio, tuomio 21.3.1990, 66 kohta).

134 Riidanalaisen päätöksen 2 artiklan 1 kohdassa todetaan seuraavaa:

”Saksan [liittotasavallan] on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet 1 artiklassa tarkoitetun ja tuensaajalle sääntöjenvastaisesti maksetun tuen perimiseksi takaisin.”

135 Kun on tämän asian tavoin kyse sääntöjenvastaisesta tuesta, joka on myönnetty alennuksen muodossa myyntisopimuksessa vahvistetusta hinnasta, ei ole asianmukaista väittää kantajan tavoin, että takaisinperittävän tuen määrä on pienempi kuin tämän alennuksen määrä.

136 Asset-deal 1:n mukaan ByS:n kolmen ensimmäisen tuotantolinjan myyntihinta oli 5,8 miljoonaa DEM. Kun kantajalle myönnettiin hinnanalennus, se sai 4 miljoonan DEM:n taloudellisen edun, jota sen kilpailijoilla ei ollut.

- 137 Kantaja ei voi tämän osalta väittää aiheellisesti, että yksityisen velkojan näkökulmasta tarkasteltuna valtiontuen muodostava osa olisi ollut pienempi kuin hinnanalennuksen määrä ja että asset-deal 1:ssä maksetun kokonaishinnan maksaminen olisi aiheuttanut ylimääräisiä tappioita Saksan liittotasavallalle, koska aikaisemmin on katsottu, että tällainen velkoja, joka toimii tavanomaisissa markkinaolosuhteissa, ei olisi myöntänyt kyseistä alennusta (ks. edellä 122 kohta).
- 138 Kantaja katsoo joka tapauksessa, että Saksan liittotasavallan kärsimä tappio ei ole 4 miljoonaa DEM, vaan se muodostuu tätä määrää vastaavasta velkojien jakosuudesta pesässä sen selvitystilamenettelyn yhteydessä, johon olisi jouduttu, jos BvS ei olisi myöntänyt hinnanalennusta.
- 139 Koska sääntöjenvastaisesti myönnetyn tuen takaisinperimisen tavoitteena on tämän tuen maksamista edeltäneen tilanteen palauttaminen, komission oli perusteltua määrätä kyseisen tuen takaisinmaksusta. Kun komissio vaatii hinnanalennuksen takaisinmaksua, mikä saattaa aiheuttaa kantajan asettamisen selvitystilaan, tämä asetetaan vastaavaan tilanteeseen kuin siinä tapauksessa, että hinnanalennusta ei olisi myönnetty eli kantaja olisi asetettu selvitystilaan, kuten tämä väittää. Jos kantaja todella asetetaan selvitystilaan, Saksan liittotasavallan on tämän osalta varmistettava kansallisessa oikeudessa tällaisessa tilanteessa vahvistettujen yksityiskohtaisten sääntöjen mukaisesti, että kyseessä oleva tuki todella peritään takaisin ilman, että tämä selvitystilaan asettaminen estää riidanalaisen päätöksen täytäntöönpanon (ks. vastaavasti asia 52/84, komissio v. Belgia, tuomio 15.1.1986, Kok. 1986, s. 89, 16 ja 17 kohta).
- 140 Tästä seuraa, että tämä väite sekä koko ensimmäinen kanneperuste on hylättävä perusteettomina.

EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan rikkomista sekä perustelujen puutteellisuutta koskeva toinen kanneperuste

Asianosaisten lausumat

- 141 Kantaja muistuttaa ensiksi, että komission on otettava huomioon markkinarakenne tarkastellessaan tuen oikeasuhteisuutta EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan perusteella (asia T-123/97, Salomon v. komissio, tuomio 6.10.1999, Kok. 1999, s. II-2925, 79 kohta ja asia T-35/99, Keller ja Keller Meccanica v. komissio, tuomio 30.1.2002, Kok. 2002, s. II-261, 88 kohta). Se tukeutuu tämän osalta suuntaviivoihin tuesta vaikeuksissa olevien yritysten pelastamiseksi ja rakenneuudistukseksi. Näissä suuntaviivoissa mainitaan sen mukaan esimerkkinä tapaus, jossa yritysten häviäminen voi johtaa monopoli- tai oligopolitilanteeseen. Kantaja lisää, että komission velvollisuutena on varmistaa, että tuen myöntämiseen ei liity muiden yhteisön oikeuden määräysten ja säännösten rikkominen; tällaisia ovat esimerkiksi EY 82 artikla sekä yrityskeskittymien valvonnasta 21 päivänä joulukuuta 1989 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 4064/89 (EYVL 1990, L 257, s. 13) 2 artikla (asia C-156/98, Saksa v. komissio, tuomio 19.9.2000, Kok. 2000, s. I-6857, 78 kohta; asia C-204/97, Portugali v. komissio, tuomio 3.5.2001, Kok. 2001, s. I-3175, 41 kohta ja sitä seuraavat kohdat ja asia T-156/98, RJB Mining v. komissio, tuomio 31.1.2001, Kok. 2001, s. II-337, 112 kohta ja sitä seuraavat kohdat).
- 142 Kantajan mukaan komissio teki tässä asiassa ilmeisen arviointivirheen jättäessään huomiotta niiden seikkojen joukossa, joita se tarkasteli arvioidakseen avun oikeasuhteisuutta EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan perusteella, sen, että jos kantaja häviää markkinoilta, Schott Glas -konserni saa määräävän aseman tai vahvistaa sitä tietyillä lasinvalmistuksen aloilla.
- 143 Kantaja moittii komissiota erityisesti siitä, että tämä jätti huomiotta kantajan selitykset markkinarakenteesta eikä varmistanut, voisiko kantajan häviäminen

markkinoilta johtaa tiukan oligopolin muodostumiseen, kuten Saksan hallitus sen mukaan osoitti 20.11.2000 päivätyssä kirjeessään. Se toistaa tiettyjä lukuja, jotka koskevat tässä kirjeessä esitettyjä markkinaosuuksia, ja toteaa, että väliintulija ei ole esittänyt perusteita sille, että se on kiistänyt nämä luvut, vaikka se on alan johtava yritys. Väliintulija ei sen mukaan muun muassa kiistänyt väitettä ”tarkkailulasien” sellaisten raaka-ainemarkkinoiden olemassaolosta, joilla sillä on lähes monopoli, jos kantaja häviää markkinoilta.

144 Riidanalainen päätös on lopuksi kantajan mukaan puutteellisesti perusteltu, koska sen perusteella ei voida osoittaa, ottiko komissio hinnanalennusta EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan perusteella arvioidessaan huomioon markkinarakenteen muutoksen kantajan häviämisen jälkeen siinä tapauksessa, että kokonaisostohinta olisi pidetty voimassa.

145 Kantaja moittii toiseksi komissiota siitä, että se perusti EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohtaa koskevan arviointinsa epätäsmällisiin tosiseikkoihin eli rakenneuudistus suunnitelmaan, joka sille oli toimitettu 1.12.1998. Tämä suunnitelma ei kantajan mukaan vastannut sen rakenneuudistushanketta riidanalaisen päätöksen tekohelellä eli 12.6.2001, mikä sen mukaan oli ratkaisevaa tässä asiassa (asia T-6/99, ESF Elbe-Stahlwerke Feralpi v. komissio, tuomio 5.6.2001, Kok. 2001, s. II-1523, 93 kohta). Komissio lupasi kantajan mukaan Saksan viranomaisille, että se tiedottaisi niitä ennen lopullisen päätöksen tekemistä, jotta ne voisivat toimittaa sille uuden rakenneuudistus suunnitelman, jonka toimittamista komissiolle ne olivat ehdottaneet 27.2.2001 päivätyssä kirjeessään. Kantaja katsoo, että komissio ei tässä tilanteessa voinut nojautua riidanalaisessa päätöksessä vuoden 1998 rakenneuudistus suunnitelmaan.

146 Riidanalainen päätös on lopuksi kantajan mukaan puutteellisesti perusteltu, koska siinä ei mainita Arnoldin asiantuntijalausuntoa, joka laadittiin Thüringenin osavaltion aloitteesta ja joka oli liitetty Saksan liittotasavallan komissiolle toimittamaan 27.2.2001 päivätyyn kirjeeseen. Kyseessä on kantajan mukaan ainoa

hallinnollisen menettelyn asiakirja-aineistoon kuuluva asiakirja, jossa on järjestelmällinen analyysi kantajan taloudellisesta tilanteesta. Se osoittaa, että kantajaa oltiin saneeraamassa vuonna 2000. Kantajan mukaan komissio kuitenkin päätteli riidanalaisessa päätöksessä (96 ja 97 perustelukappale) täysin tämän asiantuntijalausannon vastaisesti, että rakenneuudistussuunnitelmalla ei ollut voitu palauttaa kantajan elinkelpoisuutta. Kantajan mukaan Pfizenmayerin 10.12.2001 laatima asiantuntijalausunto kumosi lisäksi tällä välin tämän komission arvioinnin.

147 Komissio, jota väliintulija tulee, kiistää kantajan väitteet.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

148 On muistutettava, että komissiolla on laaja harkintavalta EY 87 artiklan 3 kohdan puitteissa (em. asia Belgia v. komissio, tuomion 56 kohta ja asia C-39/94, SFEI ym., tuomio 11.7.1996, Kok. 1996, s. I-3547, 36 kohta). Yhteisöjen tuomioistuinten valvonnan on näin ollen kohdistuttava ainoastaan siihen, että menettelyä ja perusteluvollisuutta koskevia sääntöjä on noudatettu, että tosiseikat pitävät asiallisesti paikkansa, että ilmeistä arviointivirhettä ei ole tehty ja ettei harkintavaltaa ole käytetty väärin (asia T-266/94, Skibsværftsforeningen ym. v. komissio, tuomio 22.10.1996, Kok. 1996, s. II-1399, 170 kohta). Yhteisöjen tuomioistuinten asiana ei ole korvata komission taloudellista arviointia omalla arvioinnillaan (asia T-380/94, AIUFFASS ja AKT v. komissio, tuomio 12.12.1996, Kok. 1996, s. II-2169, 56 kohta ja em. asia HAMSA v. komissio, tuomion 48 kohta).

149 Komission hyväksymät valtiontukien valvontaa koskevat puitteet ja tiedonannot sitovat kuitenkin yhtäältä komissiota edellyttäen, ettei niillä poiketa perustamis-sopimuksen määräyksistä ja että jäsenvaltiot hyväksyvät ne (em. asia Deufil v. komissio, tuomion 22 kohta; asia C-313/90, CIRFS ym. v. komissio, tuomio

24.3.1993, Kok. 1993, s. I-1125, Kok. Ep. XIV, s. I-95, 36 kohta; asia C-311/94, IJssel-Vliet, tuomio 15.10.1996, Kok. 1996, s. I-5023, 43 kohta ja asia C-351/98, Espanja v. komissio, tuomio 26.9.2002, Kok. 2002, s. I-8031, 53 kohta). On toisaalta muistutettava, että EY 253 artiklan mukaan komission on perusteltava päätöksensä, joihin kuuluu päätös kieltäytyä toteamasta tukia yhteismarkkinoille soveltuviksi EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan perusteella.

150 Ensimmäiseksi on tarkasteltava kantaja väitettä, jolla se moittii komissiota siitä, että tämä perusti riidanalaisen päätöksen vuoden 1998 joulukuun rakenneuudistus-suunnitelmaan eikä 19.4.2001 tehtyyn rakenneuudistussuunnitelmaan ja että tämä jätti huomiotta Arnoldin 24.11.2000 laatiman kertomuksen.

151 Yhtäältä sen rakenneuudistussuunnitelman osalta, johon komissio perusti päätöksensä, on muistutettava, että valtiontuesta vaikeuksissa olevien yritysten pelastamiseksi ja rakenneuudistukseksi annettujen yhteisön suuntaviivojen 3.2.2 kohdan mukaan rakenneuudistustuki on muun muassa kytkettävä asianmukaiseen yksityiskohtaiseen rakenteen uudistamista tai pelastamista koskevaan suunnitelmaan, joka on esitettävä komissiolle tarvittavine täsmennyksineen, ja tämän suunnitelman avulla yrityksen kilpailukyvyyn on palauduttava kohtuullisessa ajassa.

152 Ensinnäkin tässä asiassa BvS myönsi kantajalle 4 miljoonan DEM:n alennuksen asset-deal 1:ssä vahvistetusta hinnasta ennen sen ilmoittamista komissiolle 1.12.1998. On kiistatonta, että Saksan viranomaiset toimittivat hinnanalennuksen ilmoittamisen yhteydessä vuoden 1998 joulukuun rakenneuudistussuunnitelman, joka koski vuosia 1998—2000. On myös kiistatonta, että 19.4.2001 tehtyä rakenneuudistussuunnitelmaa ei toimitettu komissiolle hallinnollisen menettelyn aikana.

153 Kantaja totesi tämän osalta vastauksena ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämään kysymykseen, että tätä jälkimmäistä suunnitelmaa ei toimitettu aluksi komissiolle eri vaihtoehtoisten suunnitelmien samanaikaisen esittämisen välttämiseksi.

- 154 Saksan liittotasavallan komissiolle 27.2.2001 toimittamasta kirjeestä ilmenee toiseksi, että tarve mukauttaa vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelmaa perustui yhtäältä siihen, että tässä suunnitelmassa mainittu yksityisen sijoittajan panos puuttui, ja toisaalta vuoden 1999 ensimmäisen vuosipuoliskon äärimmäiseen heikkoon suhdanteeseen, mikä vaikutti kantajan taloudellisen tilanteen heikkene-miseen. Tarve laatia uusi rakenneuudistussuunnitelma vuonna 2001 osoittaa siis vuonna 1998 laaditun rakenneuudistussuunnitelman epäonnistumista sikäli kuin tämän jälkimmäisen suunnitelman perusteella ei voitu palauttaa kantajan elin-kelpoisuutta kohtuullisessa ajassa.
- 155 Kolmanneksi on todettava, että asiakirja-aineistossa ei ole mitään, minkä perusteella voitaisiin osoittaa, että komissio olisi todella sitoutunut ilmoittamaan Saksan viranomaisille siitä, että riidanalaista päätöstä oltiin tekemässä, kuten kantaja väittää.
- 156 Tämän osalta on katsottu, että komission velvollisuus ilmoittaa asianomaiselle jäsenvaltiolle siitä, että kielteistä päätöstä ollaan tekemässä, saattaa merkitä menettelyn pitkittämistä, koska se estää vireillä olevan hallinnollisen menettelyn päättämisen (yhdistetyt asiat T-129/95, T-2/96 ja T-97/96, Neue Maxhütte Stahlwerke ja Lech-Stahlwerke v. komissio, tuomio 21.1.1999, Kok. 1999, s. II-17, 231 kohta).
- 157 Saksan viranomaiset totesivat lisäksi 27.2.2001 päivätyn kirjeen mukaan yksin-omaan, että "Saksan hallitus ilmoittaa piakkoin komissiolle, sikäli kuin se katsoo tämän tarpeelliseksi, rakenneuudistussuunnitelman tekemistä koskevan päätöksen lopputuloksesta". Kantaja ei näin ollen voi väittää aiheellisesti, että Saksan hallitus olisi ehdottanut uuden rakenneuudistussuunnitelman toimittamista kyseisessä 27.2.2001 päivätyssä kirjeessä, koska tällaista suunnitelmaa ei kyseisenä päivänä ollut saatavilla.

- 158 Vaikka Saksan viranomaiset mainitsivat tässä samassa kirjeessä tarpeesta mukauttaa vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelmaa, ne totesivat lisäksi seuraavaa:

”Liittohallituksen lähtökohtana on, että niiden markkinoiden ominaispiirteiden perusteella, joilla BvS toimii, komissio voi päättää menettelyn tarkastelematta rakenneuudistussuunnitelmaan tehtyjä muutoksia, joista on vielä sovittava yksityiskohtaisesti.”

- 159 Neljänneksi, kuten komissio korostaa, kantaja ei katsonut tarpeelliseksi toimittaa tätä suunnitelmaa komissiolle 19.4.2001 ja 12.6.2001 välisenä aikana, joista edellinen päivämäärä on suunnitelman laatimispäivä ja jälkimmäinen riidanalaisen päätöksen tekopäivä.

- 160 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että kantaja ei voi väittää perustellusti, että Saksan liittotasavalta olisi pyytänyt muodollisesti komissiolta lupaa toimittaa ajan tasalla oleva rakenneuudistussuunnitelma. Ei näin ollen voida katsoa, että komissio olisi tehnyt ilmeisen arviointivirheen perustaessaan riidanalaisen päätöksen vuoden 1998 joulukuun rakenneuudistussuunnitelmaan.

- 161 Mitä tulee toisaalta Arnoldin 24.11.2000 laatimaan kertomukseen, sen johdanto-osassa todetaan, että Thüringenin osavaltio pyysi laatimaan sen lisätukien myöntämiseen liittyvän riskin tarkastelemiseksi.

162 Tämän kertomuksen päätelmissä todetaan lisäksi seuraavaa:

”Yhtiön vuosien 1997—2002 tulos osoittaa, että yhtiö kehittyi myönteiseen suuntaan.

Yhtäältä liikevaihdon kasvun ja toisaalta kustannusten pienenemisen vuoksi tulos on parantunut jatkuvasti vuodesta 1997 lähtien vuotta 1999 lukuun ottamatta. Ylimääräiset tulot huomioon ottaen vuonna 2002 on mahdollista saavuttaa tasapainoinen lopputulos. Kannattavuusraja saavutetaan vuonna 2002 40 miljoonan DEM:n liikevaihdolla.

Tämä edellyttää, että poikkeukselliset tekijät eivät vaikuta tähän kehitykseen.

Tämän oletetun kehityksen edellytyksenä on kuitenkin ennusteiden mukaan 11 500 000 DEM:ksi arvioitujen tarvittavien investointien toteuttaminen. Vuonna 2000 investointeja oli mahdollista toteuttaa ainoastaan 1 000 000 DEM:lla.

Yhtiön maksuvalmius on hyvin huolestuttava. Korvaus- ja kunnostusinvestointeihin suunnattujen varojen, joiden suuruus on 11 500 000 DEM, ohella vanhoja maksettavia luottoja on 20 538 000 DEM.

Suorittamieni laskelmien mukaan yhtiön käteisvarojen puute oli 7 842 000 DEM vuonna 2001 ja 2 215 000 DEM vuonna 2002.

Arvioideni mukaan yhtiö ei kykene tulevaisuudessa huolehtimaan rahoituksestaan omien varojensa avulla. Jos Euroopan unionin kanssa käydyn ilmoitusmenettelyn lopputulos osoittautuu kielteiseksi, uusia varoja on hankittava 6 000 000 DEM:n edestä.

Yhtiö ei kykene tähän.

Lisäavustukset ja -tuet tai vanhojen meneillään olevien luottojen lykkääminen ovat mielestäni välttämättömiä tuotantopaikan turvaamiseksi.”

163 Arnoldin kertomuksesta ei edellä esitetyn perusteella ilmene, että kantajalla olisi pitkän aikavälin kannattavuusodotuksia.

164 Kantaja totesi lisäksi Thüringenin osavaltiolle 5.2.2001 lähettämässään avustuspyynnössä, jonka esittämistä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli pyytänyt, että Arnoldin kertomuksessa mainitut investoinnit olivat ”tukisäännösten vastaisia yrityksen tämänhetkisessä tilassa” ja että kyseisen kertomuksen päätelmiä ei näin ollen ollut syytä noudattaa tältä osin.

165 Ei näin ollen voida katsoa, kuten kantaja kirjelmässään väittää, että vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelman mukauttaminen olisi perustunut Arnoldin kertomukseen, koska se itse katsoi, että kertomuksen päätelmistä oli poikettava.

- 166 Tässä tilanteessa ja erityisesti Arnoldin kertomuksen päätelmät ja kantajan näistä tekemä arviointi huomioon ottaen komission oli perusteltua katsoa, että kertomukseen ei tarvinnut viitata riidanalaisessa päätöksessä. Kantajan väite, joka koskee riidanalaisen päätöksen perustelujen puutteellisuutta tältä osin, on näin ollen hylättävä.
- 167 Kantajan mainitseman 10.12.2001 päivätyyn Pfizenmayerin asiantuntijalausannon osalta on muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tukipäätöksen laillisuutta on arvioitava ne seikat huomioon ottaen, jotka komissiolla oli käytössään päätöksen tekohetkellä (em. asia Belgia v. komissio, tuomio 10.7.1986, 16 kohta). On riittävää todeta, että koska Pfizenmayerin asiantuntijalausunto, jonka kantaja toimitti välitoimimenettelyä varten arvioidakseen mahdollisuuksiaan selviytyä taloudellisesti tilanteesta, jossa tämä kanne hylätään, laadittiin riidanalaisen päätöksen tekemisen jälkeen, komissiolla ei ollut sitä käytössään hallinnollisen menettelyn aikana.
- 168 Tästä seuraa, että kantaja ei ole osoittanut, että komissio perusti EY 87 artiklan 3 kohdan mukaisen arviointinsa virheellisiin tosiseikkoihin, tai että riidanalainen päätös olisi tämän osalta puutteellisesti perusteltu.
- 169 Toiseksi on selvitettävä suuntaviivoissa tuesta vaikeuksissa olevien yritysten pelastamiseksi ja rakenneuudistukseksi olevat seikat huomioon ottaen, tekikö komissio ilmeisen arviointivirheen kieltäytyessään toteamasta hinnanalennusta yhteismarkkinoille soveltuvaksi EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan mukaisesti ottamatta huomioon sellaisen oligopolitilanteen luomista, joka kantajan häviämisestä sen mukaan syntyy.
- 170 Tämän osalta on todettava, että edellä mainittujen suuntaviivojen (ks. edellä 3 kohta) 1.2 kohdassa, joka on kyseisten suuntaviivojen johdanto-osassa, esitetään opastuk-

seksi tiettyjä tilanteita, joissa vaikeuksissa olevan yrityksen pelastus- tai rakenneuudistustuki voi olla perusteltua poikkeuksena kyseisten suuntaviivojen 1.1 kohdassa vahvistettuun periaatteeseen, jonka mukaan ei ole toivottavaa, että jäsenvaltiot myöntävät avustuksia yrityksille, joiden on uudessa markkinatilanteessa hävittävä tai joiden on uudistettava rakenteitaan. Ei kuitenkaan voida katsoa, että yhden tällaisen tilanteen olemassaolo yksinään riittää vapautuksen myöntämisen perustelemiseksi. Yksi näistä tilanteista riittää oikeuttamaan valtiontuen, joka on tarkoitettu vaikeuksissa olevien yritysten pelastamiseksi ja niiden rakenneuudistuksen rohkaisemiseksi, myöntämisen ainoastaan siinä tapauksessa, että suuntaviivoissa määritellyt yleiset edellytykset pelastus- ja rakenneuudistustukien myöntämiseen täytyvät.

- 171 Kantaja ei ole osoittanut, että komissio olisi tehnyt ilmeisen arviointivirheen katsoessaan, että vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelmalla ei, toisin kuin kyseisissä suuntaviivoissa edellytetään, voitu mahdollistaa kantajan elinkelpoisuuden palauttamista (ks. edellä 154 kohta).
- 172 Lisäksi, ja toisin kun kantaja väittää, perustamissopimuksen määräyksistä tai edellä mainituista suuntaviivoista ei seuraa, että sääntöjenvastaiset pelastus- tai rakenneuudistustuet olisi hyväksyttävä, kun tuensaajayrityksen häviäminen johtaisi monopolin tai tiukan oligopolin luomiseen tietyillä markkinoilla.
- 173 Kantajan väitteidensä tueksi mainitsemalla oikeuskäytännöllä ei sitä paitsi voida kumota edellisessä kohdassa tarkoitettua päätelmää. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimissa tuomioistuin tyytyi itse asiassa toteamaan edellä mainitussa asiassa Salomon vastaan komissio antamassaan tuomiossa (79 kohta), että komissio ei ollut katsonut riidanalaisessa päätöksessä kyseisessä asiassa, että tuki soveltui yhteismarkkinoille yksinomaan kyseisten markkinoiden oligopolistisen luonteen vuoksi, koska komissio oli ottanut huomioon kyseessä olevien markkinoiden rakenteen vain vahvistaakseen väitteensä, jonka mukaan tuen määrä ei aiheuttaisi sopimattomia kilpailun vääristymisiä, jotka ovat yleisen edun vastaisia EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohdassa tarkoitettulla tavalla. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tyytyi puolestaan edellä mainitussa asiassa Keller ja Keller Meccanica vastaan komissio antamassaan tuomiossa (88 kohta) toteamaan, että asiaankuuluvat markkinat, joilla kantajat toimivat, eivät olleet rakenteeltaan oligopolistiset.

- 174 Kantajan tämän osalta väittämän perustelujen puutteellisuuden osalta on lisäksi todettava, että komissio katsoi riidanalaisessa päätöksessä, että alennus asset-deal 1:ssä vahvistetusta hinnasta ei kuulu EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohdassa tarkoitettun poikkeuksen soveltamisalaan. Kantaja ei lisäksi esittänyt hallinnollisen menettelyn aikana sen toissijaisen väitteensä tueksi, joka koskee riidanalaisen toimenpiteen vapauttamista EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan perusteella, lausumia, jotka koskevat sen mahdollisen markkinoilta häviämisen vaikutuksia näiden markkinoiden rakenteeseen.
- 175 Edellä 59 ja 60 kohdassa mainitut perusteluvelvollisuutta koskevat vaatimukset huomioon ottaen on näin ollen todettava, että tässä asiassa komission velvollisuutena ei ollut tarkastella enemmälti oligopolitilanteen luomista kyseessä olevilla markkinoilla koskevaa riskiä, ja riidanalaisen päätöksen perustelujen puutteellisuutta tältä osin koskeva väite on hylättävä.
- 176 Kaiken edellä esitetyn perusteella tämä kanneperuste on hylättävä.

Puolustautumisoikeuksien sekä hyvän hallintotavan periaatteen loukkaamista koskeva kolmas kanneperuste

Asianosaisten lausumat

- 177 Kantaja väittää, että valtiontuen muodollisessa tutkintamenettelyssä menettelyn yleisperiaatteet antavat tuensaajalle takuut, jotka eivät rajoitu yksinomaan oikeuteen esittää huomautuksia menettelyn aloittamisen jälkeen, mistä määrätään niiden, joita asia koskee, osalta EY 88 artiklan 2 kohdassa. Lisäoikeuksien tunnustaminen on kantajan mukaan yhdenmukaista sen oikeuskäytännön kanssa, johon komissio viittaa ja jonka mukaan tuensaaja on yksinomaan edellä mainitussa määräyksessä tarkoitettu "se, jota asia koskee".

- 178 Tuensaajan tilanne eroaa niiden kolmansien, joita asia koskee, tilanteesta siinä, että vaikka tuensaaja ei ole suoraan menettelyn asianosainen, lopullinen päätös, jossa määrätään tuen takaisinperimisestä, voi uhata tuensaajan olemassaoloa. Tämä seikka oikeuttaa laajempien oikeuksien tunnustamiseen.
- 179 Oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin (asia T-112/98, Mannesmannröhren-Werke v. komissio, tuomio 20.2.2001, Kok. 2001, s. II-729, 77 kohta) sekä puolustautumisoikeudet edellyttävät komissiolta täsmällisemmin, että tuensaaja voi ilmaista tehokkaasti kantansa niistä tosiseikoista ja oikeudellisista seikoista, jotka tulevat ilmi muodollisen tutkintamenettelyn aikana ja joihin tämä toimitilin aikoo perustaa päätöksensä. Tämä takuu perustuu oikeuskäytäntöön, jossa vahvistetaan niiden henkilöiden puolustautumisoikeuksien suojelu, joille vastainen päätös saatetaan tehdä (yhdistetyt asiat T-186/97, T-187/97, T-190/97—192/97, T-210/97, T-211/97, T-216/97—T-218/97, T-279/97, T-280/97, T-293/97 ja T-147/99, Kaufring ym. v. komissio, tuomio 10.5.2001, Kok. 2001, s. II-1337, 153 kohta). Oikeus tulla tällä tavoin kuulluksi ja hyvän hallintotavan periaate merkitsevät oikeutta saada tutustua asiakirja-aineistoon (asia T-42/96, Eyckeler & Malt v. komissio, tuomio 19.2.1998, Kok. 1998, s. II-401, 75 kohta ja sitä seuraavat kohdat). Tuensaajan oikeuksien rajoittaminen oikeuteen esittää huomautuksensa EY 88 artiklan 2 kohdan mukaisesti on kantajan mukaan myös vastoin sääntöjä, jotka koskevat asianomaisten yritysten kuulemista ja jotka on vahvistettu EY 81 ja EY 82 artiklan täytäntöönpanomenettelyssä ja yrityskeskittymien valvontaa koskevassa menettelyssä.
- 180 Hyvän hallintotavan periaatteen noudattaminen edellyttää lisäksi huolellista ja puolueetonta tutkintaa (em. asia komissio v. Sytraval ja Brink's France, tuomion 62 kohta ja asia T-54/99, max.mobil v. komissio, tuomio 30.1.2002, Kok. 2002, s. II-313, 48 kohta). Komission on näin ollen selvitettävä oma-aloitteisesti kaikki tarvittavat näkökohdat pyytämällä muun muassa tietoja tuensaajilta, jotta se voi päätöksentekopäivänä tehdä päätöksen täysin tietoisena kaikista asiaankuuluvista tosiseikoista (em. asia ESF Elbe-Stahlwerke Feralpi v. komissio, tuomion 93, 126, 128 ja 130 kohta).

- 181 Kun otetaan huomioon komission vaatima harkintavalta valtiontukien valvonnassa muun muassa EY 87 artiklan 3 kohdan soveltamisen yhteydessä, on sitäkin tärkeämpää, että tuensaajan oikeutta tulla kuulluksi noudatetaan (asia C-269/90, Technische Universität München, tuomio 21.11.1991, Kok. 1991, s. I-5469, Kok. Ep. XI, s. I-485, 13 kohta ja sitä seuraavat kohdat; asia T-61/89, Dansk Pelsdyravlereforening v. komissio, tuomio 2.7.1992, Kok. 1992, s. II-1931, Kok. Ep. XII, s. II-1, 129 kohta ja em. yhdistetyt asiat Kaufring ym. v. komissio, tuomion 152 kohta). Jos tämä oikeus rajoittuisi hallinnollisessa menettelyssä oikeuteen esittää huomautuksia EY 88 artiklan 2 kohdan perusteella, tuensaajalla, jolla on kuitenkin oikeus esittää täysimääräisesti kantansa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, olisi ainoastaan osittainen oikeussuoja.
- 182 Tässä asiassa komissio jätti kantajan mukaan huomiotta tämän menettelylliset oikeudet kolmessa suhteessa. Se ei ensinnäkään hyväksynyt kantajan 28.8.2000 esittämässään huomautuksessa, jotka esitettiin EY 88 artiklan 2 kohdan perusteella, tekemää pyyntöä, joka koski oikeutta saada tutustua komission asiakirja-aineiston ei-luottamukselliseen osaan ja esittää näkemyksensä siitä.
- 183 Komissio ei toiseksi hyväksynyt Saksan hallituksen 27.2.2001 päivätyssä kirjeessä esittämää tarjousta toimittaa sille kantajan uusin rakenneuudistussuunnitelma kyseessä olevan toimenpiteen tarkastelemiseksi EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan perusteella siinä tapauksessa, että komissio katsoo tämän hallituksen näkemyksen vastaisesti, että tämä toimenpide on EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea. Kantajan mukaan komissio ei varsinkaan ole noudattanut Saksan hallitukselle antamaansa sitoumusta ilmoittaa sille ennakkoon päätöksensä tekemisestä, mikä olisi antanut sille mahdollisuuden toimittaa komissiolle välittömästi uusi rakenneuudistussuunnitelma.
- 184 Kantajan puolustautumisoikeuksien kunnioittamista koskeva vaatimus oli sen mukaan sitäkin tärkeämpi, koska komissio aikoi hylätä kyseessä olevan jäsenvaltion

väitteen, joka koski sitä, että kyseessä ei ollut valtiontuki (em. yhdistetyt asiat Kaufring ym. v. komissio, tuomion 152 kohdan loppuosa). Erityisesti ja vastoin väliintulijan näkemystä tämän jäsenvaltion kannalle ei anneta etusijaa tuensaajan kantaan nähden, eikä tämän jälkimmäisen kuuleminen olisi näin ollen ollut tarpeetonta.

- 185 Kantaja moittii tässä tilanteessa komissiota yhtäältä siitä, että se ei tarkastellut vakavasti kantajan väitettä, joka koski sen oikeutta mukauttaa asset-deal 1:tä. Komission velvollisuutena olisi toisaalta ollut tiedottaa kantajaa siitä, että se aikoi luokitella hinnanalennuksen valtiontueksi. Koska sillä on velvollisuus huolelliseen ja riippumattomaan valvontaan, sen olisi kantajan mukaan lisäksi pitänyt pyytää suoraan kantajaa toimittamaan sille uusi rakenneuudistussuunnitelma tai tämän puuttuessa sen pääpiirteet sekä päivämäärä, jolloin se on saatavilla.
- 186 Saksan liittotasavalta totesi edellä mainitussa 27.2.2001 päivätyssä kirjeessään kantajan mukaan, että rakenneuudistussuunnitelman mukauttaminen perustui Arnoldin 24.11.2000 päivätyyn asiantuntijalausuntoon, joka oli toimitettu komissiolle. Tämä mukauttaminen oli tarpeen, koska yksityistä sijoittajaa ei ollut ja koska rahavarat olivat riittämättömät ajanjaksoon 1998—1999 vaikuttaneen taantuman vuoksi. Arnoldin kertomuksen mukaan kantaja kuitenkin saavuttaisi kannattavuusrajan vuonna 2002. Kun komissiota oli tällä tavoin tiedotettu kantajan taloudellisen tilanteen tervehdyttämisestä vuoden 2001 alussa verrattuna sen tilanteeseen vuonna 1998, se ei kantajan mukaan voinut tukeutua vuoden 1998 rakenneuudistussuunnitelmaan, kuten se teki riidanalaisessa päätöksessä (34 ja 108 perustelukappale).
- 187 Komissio ei kolmanneksi kantajan mukaan ilmoittanut Saksan hallitukselle eikä kantajalle ennen hallinnollisen menettelyn päättymistä kysymyksiä, jotka se oli esittänyt Schott Glas -konsernille tämän esitettyä huomautuksensa 28.9.2000, eikä tämän lisähuomautuksia, jotka oli päivätty 23.1.2001, antaakseen näille mahdollisuuden esittää kantansa. Kun komissio hankki tällä tavoin yksipuolisesti tietoja kantajan pääasialliselta kilpailijalta seikoista, joita se piti tärkeinä, minkä osoittaa jo se, että se esitti nämä kysymykset (ks. julkisasiamiehen tehtäviä hoitaneen tuomari

Vesterdorfin ratkaisuehdotus asiassa T-1/89, Rhône-Poulenc v. komissio, tuomio 24.10.1991, Kok. 1991, s. II-867, II-869), se jätti kantajan mukaan huomiotta puolueettomuusveloitteensa kaikkiin niihin nähdn, joita asia koskee, sekä näiden yhdenvertaisen kohtelun periaatteen, hyvän hallintotavan periaatteen ja kantajan oikeuden oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Se supisti lisäksi huomattavasti kantajan kuulluksi tulemistä koskevan oikeuden tehokasta vaikutusta (em. asia Technische Glaswerke Ilmenau v. komissio, määräys 4.4.2002, 85 kohta).

188 Komissio loukkasi tällä tavalla toimiessaan kantajan mukaan myös Saksan hallituksen puolustautumisoikeuksia. Toisin kuin väliintulija väittää, kantaja saattoi itse asiassa vedota tähän loukkaukseen osoituksena omien oikeuksiensa huomiotta jättämisestä. Kyseinen jäsenvaltio on itse asiassa tuensaajan ”asiainhoitaja”, koska komissio katsoo, että tuensaaaja on pelkkä tiedonlähde. Tuensaaaja ei kuitenkaan voi pakottaa jäsenvaltiota nostamaan kannetta.

189 Riidanalainen päätös on kantajan mukaan perusteltua kumota näiden sääntöjen-vastaisuuksien vuoksi, koska jos niitä ei olisi tapahtunut, muodollinen tutkintamennettely olisi saattanut johtaa erilaiseen lopputulokseen (asia C-288/96, Saksa v. komissio, tuomio 5.10.2000, Kok. 2000, s. I-8237, 101 kohta). Jos erityisesti Saksan hallitus ja kantaja olisivat esittäneet huomautuksia Schott Glasin lisähuomautuksista, tämä olisi voinut vaikuttaa riidanalaisen päätöksen lopputulokseen. Komissio teki kantajan mukaan kyseisessä päätöksessä (35 ja 36 perustelukappale) markkina-analyysin, joka perustui muun muassa edellä mainittuihin lisähuomautuksiin, hyläten ajatuksen, jonka Saksan hallitus esitti 20.11.2000 päivätyssä kirjeessään ja jonka mukaan kantajan häviäminen johtaisi oligopolitilanteeseen. Se tukeutui lisäksi näihin lisähuomautuksiin, jotka koskivat muun muassa ylijäämäkapasiteetin olemassaoloa ja kantajan väitetystä aggressiivista hintapolitiikkaa, ja totesi, että kyseessä oleva toimenpide ei ole suhteellisuusperiaatteen mukainen (riidanalaisen päätöksen 102 ja 103 perustelukappale).

190 Sekä komissio että väliintulija kiistävät kantajan väitteet.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arvio asiasta

191 On muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan valtiontukien valvontamenettely on sen systematiikan perusteella katsottava menettelyksi, joka aloitetaan tuen myöntämisestä yhteisön oikeuden mukaisten velvoitteidensa valossa vastuussa olevaa jäsenvaltiota vastaan (em. asia Belgia v. komissio, tuomio 10.7.1986, 29 kohta ja em. yhdistetyt asiat Falck ja Acciaierie di Bolzano v. komissio, tuomion 81 kohta).

192 Kun ei oteta lukuun tuen myöntämisestä vastuussa olevaa jäsenvaltiota, ne, joita asia koskee, eivät voi itse vaatia valtiontukien valvontamenettelyssä, että komission olisi kuultava niitä samalla kontradiktorisella tavalla kuin sen on kuultava kyseessä olevaa jäsenvaltiota (em. asia komissio v. Sytraval ja Brink's France, tuomion 59 kohta ja em. asia Falck ja Acciaierie di Bolzano v. komissio, tuomion 82 kohta). Niillä on näin ollen lähinnä komission tietolähteen asema (em. asia Skibsværftsforeningen ym. v. komissio, tuomion 256 kohta ja yhdistetyt asiat T-371/94 ja T-394/94, British Airways ym. v. komissio, tuomio 25.6.1998, Kok. 1998, s. II-2405, 59 kohta).

193 Yhdessäkään valtiontukien valvontamenettelyä koskevassa säännöksessä ei anneta tuensaajalle kaikista niistä, joita asia koskee, mitään erityistä asemaa. On lisäksi syytä muistuttaa, että valtiontukien valvontamenettely ei ole tuensaajaa "vastaan" aloitettu menettely, mikä tarkoittaisi sitä, että tuensaaja voisi vedota niin laajoihin oikeuksiin kuin puolustautumisoikeudet sellaisinaan (em. yhdistetyt asiat Falck ja Acciaierie di Bolzano v. komissio, tuomion 83 kohta).

- 194 Tässä yhteydessä on todettava, että yhteisöjen tuomioistuimet eivät voi sellaisten yleisten oikeusperiaatteiden, joihin kantaja vetoaa ja joihin kuuluvat oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, oikeus tulla kuulluksi, hyvän hallintotavan sekä yhdenvertaisen kohtelun periaate, perusteella laajentaa niille, joita asia koskee, valtiontukien valvontamenettelyn yhteydessä perustamissopimuksessa ja johdetussa oikeudessa myönnettyjä menettelyllisiä oikeuksia. On myös merkityksetöntä viitata oikeuskäytäntöön, joka koskee muun muassa EY 81 ja EY 82 artiklan soveltamista ja yrityskeskittymien valvontaa, sillä nämä koskevat menettelyjä, joita ei ole aloitettu jäsenvaltioita vaan sellaisia yrityksiä vastaan, jotka nauttivat tällä perusteella erityisiä menettelyllisiä oikeuksia.
- 195 Edellä esitetyn perusteella kantajan väite, jonka mukaan tuensaajan tilanne eroaa sellaisten kolmansien tilanteesta, joita asia koskee, on hylättävä.
- 196 Tässä asiassa on kiistatonta, että kantajaa kehoitettiin esittämään huomautuksensa EY 88 artiklan 2 kohdan ja asetuksen N:o 659/1999 6 artiklan 1 kohdan mukaisesti ja että se käytti tätä mahdollisuutta toimittamalla 28.8.2000 huomautuksensa komissiolle. Kuten asetuksen N:o 659/1999 johdanto-osan kahdeksannesta perustelukappaleesta sitä paitsi ilmenee, EY 88 artiklan 2 kohdassa määrätyn muodollisen tutkintamenettelyn noudattaminen takaa parhaiten niiden oikeudet, joita asia koskee.
- 197 Koska ne, joita asia koskee, eivät asianomaista jäsenvaltiota lukuun ottamatta voi vedota oikeuteen, joka koskee sitä, että komissio kuulisi niitä kontradiktorisella tavalla, ei ole katsottava, että kantajan olisi pitänyt saada tutustua hallinnollisen menettelyn ei-luottamuksellisiin asiakirjoihin tai että komission olisi pitänyt toimittaa sille Schott Glasin huomautukset tai vastaukset komission kysymyksiin.

- 198 Tämän osalta on lisäksi katsottu, että mistään valtioneutukia koskevasta säännöksestä tai määräyksestä tai oikeuskäytännöstä ei ilmene, että komission velvollisuutena olisi kuulla valtioneutukien saajaa siitä oikeudellisesta arvioinnista, jonka se tekee kyseessä olevasta toimenpiteestä, tai että sen velvollisuutena olisi tiedottaa asianomaiselle jäsenvaltiolle tai varsinkaan tuensaajalle kannastaan ennen päätöksensä tekemistä, kun niille, joita asia koskee, sekä jäsenvaltiolle on annettu mahdollisuus esittää huomautuksensa (ks. vastaavasti em. yhdistetyt asiat Neue Maxhütte Stahlwerke ja Lech-Stahlwerke v. komissio, tuomion 230 ja 231 kohta).
- 199 Kantajan hallinnollisen menettelyn aikana esittämän sen väitteen osalta, joka koski sen oikeutta mukauttaa asset-deal 1:tä, koska Thüringenin osavaltio ei pitänyt antamaansa lupausta investointituesta, on riittävää muistuttaa, että komissio hylkäsi tämän väitteen ja että sen tätä seikkaa koskevat perustelut ovat riittävät (ks. edellä 67 ja 77 kohta). Kantajan ei näin ollen ole perusteltua väittää, että komissio ei olisi tutkinut huolellisesti sen tätä kysymystä koskevia väitteitä.
- 200 Mitä tulee lopuksi Saksan liittotasavallan puolustautumisoikeuksien loukkaamiseen, kantaja moittii komissiota siitä, että se ei hyväksynyt kyseessä olevan jäsenvaltion tarjousta toimittaa sille 19.4.2001 laadittu rakenneuudistussuunnitelma. Se moittii komissiota myös siitä, ettei tämä toimittanut Saksan liittotasavallalle Schott Glasin 23.1.2001 päivättyjä vastauksia kysymyksiin, jotka se oli esittänyt tälle tämän esitettyä 28.9.2000 huomautuksensa muodollisen menettelyn aloittamisesta.
- 201 On muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan puolustautumisoikeuksien noudattamisen periaate edellyttää, että asianomaiselle jäsenvaltiolle annetaan tilaisuus esittää tehokkaasti näkemyksensä sellaisista niiden kolmansien osapuolten, joita asia koskee, perustamissopimuksen EY 88 artiklan 2 kohdan mukaisesti esittämistä huomautuksista, jotka komissio aikoo ottaa päätöksensä perustaksi, ja että jos jäsenvaltiolle ei ole varattu tilaisuutta esittää näkemystään näistä huomautuksista, komissio ei voi käyttää niitä päätöksessään kyseistä jäsenvaltiota vastaan. Tällaisesta puolustautumisoikeuksien loukkaamisesta voi kuitenkin seurata päätöksen kumoaminen ainoastaan, jos menettely olisi voinut

johtaa toisenlaiseen tulokseen ilman kyseistä sääntöjenvastaisuutta (asia 259/85, Ranska v. komissio, tuomio 11.11.1987, Kok. 1987, s. 4393, 12 ja 13 kohta; asia C-301/87, Ranska v. komissio, tuomio 14.2.1990, Kok. 1990, s. I-307, Kok. Ep. X, s. 319, 29–31 kohta; em. asia Belgia v. komissio, tuomio 21.3.1990, 46–48 kohta ja em. asia Saksa v. komissio, tuomio 5.10.2000, 100 ja 101 kohta).

202 Tässä asiassa Saksan liittotasavallalle annettiin EY 88 artiklan 2 kohdan ja asetuksen N:o 659/1999 6 artiklan 2 kohdan mukaisesti mahdollisuus esittää huomautuksensa päätöksestä aloittaa menettely, ja huomautukset, jotka ne, joita asia koski, eli kantaja ja Schott Glass, olivat tässä yhteydessä esittäneet, toimitettiin sille. On sen sijaan kiistatonta, että komissio ei toimittanut Saksan liittotasavallalle Schott Glasin 23.1.2001 päivättyjä vastauksia kysymyksiin, jotka komissio oli esittänyt sille sen esitettyä alustavat huomautuksensa menettelyn aloittamisesta.

203 Tällainen puolustautumisoikeuksien loukkaaminen ei kuitenkaan ole niin merkittävä, että se itsessään johtaisi riidanalaisen toimenpiteen kumoamiseen. Tämä loukkaaminen on näin ollen muotovirhe, joka edellyttää, että asianomainen jäsenvaltio vetoaa tämän huomiotta jättämisen sen subjektiivisiin oikeuksiin aiheuttamaan erityiseen kielteiseen vaikutukseen, ja että menettelyn sääntöjenvastaisuuden seurauksia riidanalaisen toimenpiteen sisältöön tarkastellaan. Näin ei kuitenkaan tapahtunut tässä asiassa.

204 Tässä tilanteessa kantajan väite, joka koskee Saksan liittotasavallan puolustautumisoikeuksien loukkaamista, on merkityksetön.

205 Edellä on joka tapauksessa todettu kyseessä olevan rakenneuudistussuunnitelman toimittamisen osalta, että Saksan viranomaiset eivät ehdottaneet muodollisesti komissiolle, että ne toimittaisivat tälle 19.4.2001 laaditun rakenneuudistussuunnitelman, ja että ne katsoivat sitä paitsi, että komissio saattoi tehdä ratkaisun sillä jo käytössä olleiden tietojen perusteella (ks. edellä 160 kohta). Komissio ei näin ollen

tehnyt ilmeistä arviointivirhettä, kun se ei pyytänyt Saksan liittotasavaltaa eikä varsinkaan kantajaa toimittamaan kyseistä suunnitelmaa.

206 Sen osalta, että komissio ei, kuten se myöntää, toimittanut Saksan viranomaisille Schott Glasin 23.1.2001 päivätyjä vastauksia kysymyksiinsä, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin korostaa, että joka tapauksessa pelkästään tämän perusteella ei voida kumota riidanalaista päätöstä.

207 Yhtäältä on itse asiassa todettava, että komissio ei katsonut riidanalaisessa päätöksessä, toisin kuin Schott Glas kyseisissä vastauksissa väitti, että tietyillä tuotemerkkinoilla, joilla kantaja toimi, oli rakenteellista ylikapasiteettia (101 perustelukappale).

208 Toisaalta niiden Schott Glasin väitteiden osalta, jotka koskivat kantajan harjoittamaa väitetysti aggressiivista hintapolitiikkaa, komissio totesi tutkiessaan riidanalaisessa päätöksessä kyseessä olevan tuen oikeasuhteisuutta koskevaa edellytystä seuraavaa (103 perustelukappale):

”Eräs [kantajan] kilpailija katsoi menettelyn aloittamista koskevissa huomautuksissaan, että [kantaja] myy tuotteitaan järjestelmällisesti alle markkinahintojen ja jopa alle omakustannushintojen. Sen mukaan [kantajalle] on jatkuvasti myönnetty avustuksia tappioiden korvaamiseksi. Koska toteuttamiskelpoista rakenneuudistus-suunnitelmaa ei ole esitetty, komission mielestä on mahdollista, että yrityksen saamia varoja on käytetty rakenneuudistusprosessiin kuulumattomaan markkinoita vääristävään toimintaan.”

- 209 Jopa olettaen, että komissio olisi, toisin kuin tästä kohdasta ilmenee, perustanut päättelynsä paitsi Schott Glasin huomautuksiin myös tämän komission esittämiin kysymyksiin 23.1.2001 antamiin vastauksiin ja katsonut, että tuen oikeasuhteisuutta koskevaa edellytystä ei ollut täytetty, tämän seikan perusteella ei voida kumota riidanalaista päätöstä. Kuten edellä todettiin, komissio katsoi perustellusti, että kantajan elinkelpoisuuden palauttaminen ei ollut mahdollista ilman riittävää rakenneuudistussuunnitelmaa. Pelkästään tällä toteamuksella voitiin perustella kyseessä olevan tuen yhteismarkkinoille soveltumattomuutta koskeva arviointi.
- 210 Tästä seuraa, että vaikka Saksan liittotasavallalla olisi ollut käytettävissään Schott Glasin 23.1.2001 päivätyt vastaukset, päätöksen sisältö ei olisi voinut olla erilainen.
- 211 Kaiken edellä esitetyn perusteella tämä kanneperuste on hylättävä.

Perustelujen puutteellisuutta koskeva neljäs kanneperuste

Asianosaisten lausumat

- 212 Sen lisäksi, että kantaja on vedonnut perustelujen puutteellisuuteen muiden kanneperusteiden yhteydessä, se moittii komissiota siitä, ettei tämä perustellut riittävästi riidanalaista päätöstä yhtäältä EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun jäsenvaltioiden välisen kaupan vaikutusten osalta ja toisaalta EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohdassa tarkoitetun kaupankäynnin edellytysten muuttamisen osalta yhteisen edun kanssa ristiriitaisella tavalla. Komissio tyytyi kantajan mukaan toteamaan kilpailijoiden ja kaupankäynnin olemassaolon kyseessä olevien tuotteiden markki-

noilla (51 perustelukappale). Kantajan mukaan sen olisi pitänyt määritellä nämä markkinat ainakin suurpiirteisesti, osoittaa kantajan pääasialliset kilpailijat muissa jäsenvaltioissa ja luonnehtia yhteisön pääasiallinen kauppa sekä täsmentää seuraukset, jotka kantajan markkinoilta häviämisestä aiheutuisivat, kun tietyillä aloilla Schott Glas -konserni oli sen ainoa kilpailija (em. yhdistetyt asiat British Airways ym. v. komissio, tuomion 273 kohta).

- 213 Riidanalaisen päätöksen perusteluissa ei lisäksi oteta kantajan mukaan huomioon kyseessä olevan toimenpiteen kontekstia (asia C-355/95 P, TWD v. komissio, tuomio 15.3.1997, Kok. 1997, s. I-2549, 26 kohta). Komission olisi itse asiassa yksityinen sijoittaja -arviointiperustetta soveltaessaan pitänyt tutkia kyseessä olevaa toimenpidettä sellaiset aikaisemmat tuet huomioon ottaen, joihin sovellettiin erillistä valvontamenettelyä (37, 42, 63, 65, 85 ja 110 perustelukappale).
- 214 Komissio ja väliintulija kiistävät kantajan tämän kanneperusteen yhteydessä esittämät väitteet.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 215 On muistutettava, että vaikka on kiistatonta, että komissiolla on päätöksensä perusteluissa velvollisuus tuoda esille ainakin ne olosuhteet, joissa tuki on myönnetty, jos niiden perusteella on mahdollista osoittaa, että tuki saattaa vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, sillä ei ole velvollisuutta esittää jo myönnettyjen tukien todellista vaikutusta. Jos näin olisi, tällä vaatimuksella päädyttäisiin suosimaan jäsenvaltioita, jotka maksavat sääntöjenvastaisia tukia, niiden vahingoksi, jotka ilmoittavat tuista niiden valmisteluvaiheessa (ks. vastaavasti em. asia C-113/00, Espanja v. komissio, tuomio 19.9.2002, 54 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 216 Tämä oikeuskäytäntö huomioon ottaen ei vaikuta siltä, että komissio olisi tässä tapauksessa jättänyt noudattamatta sillä olevaa velvollisuutta perustella riittävästi riidanalainen päätös.
- 217 Komissio määritteli riidanalaisen päätöksen 35 ja 36 perustelukappaleessa kyseessä olevien tuotteiden eli erikoislasin markkinat ja totesi, että kantaja on yksi kymmenestä näillä markkinoilla toimivasta yhteisön yrityksestä. Riidanalaisen päätöksen 51 perustelukappaleessa on lisäksi riittävä tiivistelmä niistä tosiseikoista ja oikeudellisista seikoista, jotka edellytyksen, joka koskee vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, arvioinnissa otettiin huomioon ja joihin kuuluvat se, että yhteisöön sijoittautuneita kantajan kilpailijoita toimi kyseessä olevien tuotteiden markkinoilla, näillä markkinoilla käytiin kauppaa ja nämä kilpailijat eivät olleet saaneet sellaista taloudellista hyötyä kuin kantaja.
- 218 Tästä seuraa, että myös tämä kanneperuste on hylättävä.

Asetuksen N:o 659/1999 20 artiklan 1 kohdan toisen virkkeen rikkomista koskeva viides kanneperuste

- 219 Kantaja katsoo, että komissio jätti huomiotta olennaisen menettelymääräyksen, kun se ei toimittanut oma-aloitteisesti kantajalle jäljennöstä riidanalaisesta päätöksestä asetuksen N:o 659/1999 20 artiklan 1 kohdan toisen virkkeen mukaisesti. Tällä säännöksellä pyritään kantajan mukaan antamaan tuensaajalle, jolle aiheutuvat seuraukset ovat vakavammat kuin muille, joita asia koskee, ehdoton varmuus siitä, että sillä on komission jäsenten kollegion hyväksymä teksti. Oikeusvarmuuden periaate edellyttää kantajan mukaan, että komissio noudattaa tätä velvollisuutta kahden kuukauden määräajassa päätöksen tekopäivästä.

- 220 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo tämän osalta, että komissio totesi perustellusti, että kyseisen asetuksen 20 artiklan 1 kohdan toisessa virkkeessä sille asetetaan velvollisuus toimittaa päätös, jolla valvontamenettely päätetään, vasta sen tekemisen ja asianomaiselle jäsenvaltiolle ilmoittamisen jälkeen. Koska toimenpiteen laillisuutta on arvioitava ottaen huomioon sen tekopäivänä olemassa olleet tosiseikat ja oikeudelliset seikat, edellä mainitun säännöksen rikkomisen ei voi johtaa siihen, että riidanalainen päätös todetaan sääntöjenvastaiseksi, eikä näin ollen sen kumoamiseen.
- 221 Viides kanneperuste sekä tämä kanne kokonaisuudessaan on näin ollen hylättävä.

Oikeudenkäyntikulut

- 222 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, veloitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska kantaja on hävinnyt asian, se on komission vaatimusten mukaisesti veloitettava vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan ja korvaamaan komission oikeudenkäyntikulut välitoimimenettelystä aiheutuneet oikeudenkäyntikulut mukaan lukien.
- 223 Kantaja veloitetaan myös korvaamaan väliintulijan oikeudenkäyntikulut tämän vaatimusten mukaisesti.

Näillä perusteilla

**YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN
TUOMIOISTUIN (laajennettu viides jaosto)**

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

- 1) **Kanne hylätään.**

- 2) **Kantaja vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja se veloitetaan korvaamaan komission ja väliintulijan oikeudenkäyntikulut pääasiassa ja välitoimimenettelyssä.**

García-Valdecasas

Lindh

Cooke

Legal

Martins Ribeiro

Julistettiin Luxemburgissa 8 päivänä heinäkuuta 2004.

H. Jung

R. Garcia-Valdecasas

kirjaaja

jaoston puheenjohtaja